

ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΜΠ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ & ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ
Πρόγραμμα Ενίσχυσης Βασικής Έρευνας 2020

ΠΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ 1974-2004

Τεύχος Περιλήψεων | 20 & 21 .01. 2023
Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ

ΠΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ 1974-2004

Τεύχος Περιλήψεων | 20 & 21 .01. 2023
Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ

Επιστημονικό Συνέδριο «Πόλη Πολιτική Αρχιτεκτονική 1974-2004»

20 & 21 Ιανουαρίου 2023

Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ | Αίθουσα Τελετών «Λύσανδρος Καυτατζόγλου», Κτίριο Αβέρωφ

Οργανωτική Επιτροπή

Παναγιώτης Τουρνικιώτης, Καθηγητής ΕΜΠ

Μαρία Τασσοπούλου, Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός

Χρήστος-Γεώργιος Κρητικός, Αρχιτέκτων Μηχανικός, ΜΔΕ UCL/ΕΜΠ, ΥΔ ΕΜΠ

Τεύχος Περιλήψεων

Επιμέλεια : Μαρία Τασσοπούλου

Πηγή εικόνας εξωφύλλου: George E. Koronaios, CC-BY-SA-4.0 / Wikimedia Commons

Το συνέδριο οργανώνεται στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος

«Πόλη Πολιτική Αρχιτεκτονική 1974-2004», που υλοποιείται στο

Εργαστήριο Ιστορίας & Θεωρίας της Αρχιτεκτονικής της Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ και χρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Ενίσχυσης Βασικής Έρευνας (ΠΕΒΕ) 2020 [Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας ΕΜΠ]

Αθήνα 2023

ΠΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ 1974-2004

20 & 21 Ιανουαρίου 2023

Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ | Αίθουσα Τελετών «Λύσανδρος Καυταντζόγλου», Κτίριο Αβέρωφ

Πρόγραμμα Συνεδρίου

11:00	Έναρξη Συνεδρίου Χαιρετισμοί Ρένα Κλαμπατσέα Παναγιώτης Τουρνικιώτης Αναπλ. Καθηγήτρια ΕΜΠ, Κοσμήτορας ΣΑΜ ΕΜΠ Επ. Υπεύθυνος Ερευνητικού Προγράμματος Πόλη Πολιτική Αρχιτεκτονική 1974-2004, ΠΕΒΕ 2020
11:30-13:00	Συνεδρία 1η Σχέδιο Πόλης Αθηνών Προεδρείο: Τασσοπούλου Μαρία Πούλιος Δημήτρης [Δρ. Αρχιτέκτων-Πολεοδόμος] Η ρύθμιση του χώρου στην Αθήνα της Μεταπολίτευσης (1978-1985). Διακυβέρνηση, κοινωνικές δυναμικές και κουλτούρες σχεδιασμού. Μπούκουρας Ευστάθιος [Αρχιτέκτων-Πολεοδόμος, ΜΔΕ ΕΜΠ, ΥΔ ΕΜΠ] Εντός, εκτός και επί τα αυτά_ Η εκτός σχεδίου δόμηση ως οδηγός της πολεοδομικής συγκρότησης της Αθήνας. Πρίγκου Σταματία [Αρχιτέκτων-Πολεοδόμος, ΥΔ ΑΠΘ] & Τσόλα Ευρυδίκη [φοιτ. ΤμΧΠΠΑ ΠΘ] Αξιολόγηση παρεμβάσεων στο Ιστορικό Κέντρο της Αθήνας: Σημειακές προσεγγίσεις ή καθολικός σχεδιασμός; Κωτσάκη Αμαλία [Καθηγήτρια ΠΚ] Πολεοδομικοί μετασχηματισμοί στην Αθήνα της μεταπολίτευσης με άρμα τη στέγαση της Δικαιοσύνης. Η διαρκής επιστροφή. Πρέντου Πολίνα [MSc Αρχιτέκτων-Πολεοδόμος, ΥΔ ΕΜΠ] Ολυμπιακοί Αγώνες «Αθήνα 2004». Η χαμένη ευκαιρία για το «πράσινο» της Αθήνας.
13:00-13:30	Διάλειμμα
13:30-15:00	Συνεδρία 2η Πόλη & Κληρονομιά Προεδρείο: Κρητικός Χρήστος-Γεώργιος Λεοντιάδου Στέφανι [Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός] Σημειολογική μεθοδολογία για την ταυτότητα της πόλης. Μπολωνάκη Στέλλα [Εικαστικός, Δρ. ΕΜΠ] Τέχνη και Αρχιτεκτονική: Εικαστικές παρεμβάσεις στην Αθήνα: Μια ανάγνωση. Θεοδωροπούλου Ντόρα [Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός] Υπόθεση FIX, Μία ιστορία Ακρωτηριασμού. Χατζή-Ροδοπούλου Δώρα [Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός] Οι απαρχές διαχείρισης ενός νέου πολιτιστικού αγαθού: Υιοθετώντας Ευρωπαϊκές πρακτικές διαχείρισης βιομηχανικής κληρονομιάς στον Ελλαδικό χώρο (1974-2004). Κρητικός Χρήστος-Γεώργιος [Αρχιτέκτων Μηχανικός, ΜΔΕ UCL/ΕΜΠ, ΥΔ ΕΜΠ] Πολιτικές διατήρησης αστικής κληρονομιάς και κασσάνδρειες προφητείες: η μεταπολιτευτική προσγγείωση στο Έτος Ευρωπαϊκής Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς 1975.
15:00-16:00	Διάλειμμα
16:00-17:30	Συνεδρία 3η Αστικές Αναπλάσεις Προεδρείο: Τουρνικιώτης Παναγιώτης Μπαμπάλου Μπούκη [Ομ. Καθηγήτρια ΕΜΠ] & Νουκάκης Αντώνης [Αρχιτέκτων Μηχανικός] Κριτική συναστρία. Αντωνακάκης Δημήτρης [Αρχιτέκτων Μηχανικός] Αντιμετωπίζοντας το παλίμψηστο μιας Πόλης και τους θεσμούς της, Αθήνα - Αρχαία Αγορά. Διαμαντόπουλος Δημήτρης [Αρχιτέκτων Μηχανικός] Η πεζοδρόμηση της Διονυσίου Αρεοπαγίτου.

- 11:00-12:30** Συνεδρία 4η | Πόλη & Ταυτότητα Προεδρείο: Τριάντης Λουκάς
Κωτσάκη Αμαλία [Καθηγήτρια ΠΚ] & Κωλέτσος Ευάγγελος [Αρχιτέκτων Μηχ., ΔΠΜΣ ΠΚ]
Αρχιτεκτονικές εκφράσεις του αναθεωρημένου ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα της μεταπολίτευσης.
Κούρτη Παρασκευή [Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός]
Από την ρύθμιση στην «ανάπτυξη», από τον «λαό» στους «δημότες» και από την «ιδεολογία» στο «πρόγραμμα»: Ο χώρος της δυτικής Θεσσαλονίκης στο φόντο των πολιτικών μετατοπίσεων της «μακράς» δεκαετίας του '90.
Νικολοβγένης Ανδρέας [Επ. Καθηγητής ΠΙ]
Η ευκαιρία του μουσείου Γουλανδρή του I.M. Pei.
Δημόπουλος Γεώργιος [Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός]
Ο πολιτικός και ο αρχιτεκτονικός λόγος στο Νέο Μουσείο της Ακρόπολης.
- 12:30-13:00** Διάλειμμα
- 13:00-14:30** Συνεδρία 5η | Πόλη & Ταυτότητα Προεδρείο: Τσιαμπάος Κώστας
Λάζαρη Μαύρα [Αρχιτέκτων Μηχανικός, ΜΔΕ ΕΜΠ, ΥΔ ΕΜΠ]
Τα «κατώφλια» των Αθηνών, ως στιγμές μετάβασης.
Δημόπουλος Ιωάννης [Αρχιτέκτων Μηχανικός, ΜΔΕ ΕΜΠ, ΥΔ ΕΜΠ, φοιτ. ΑΣΚΤ]
Τυπολογίες Αυθαιρέτων: Υπερνεωτερική Ελληνική Ανώνυμη Αρχιτεκτονική.
Μωραΐτης Ιωάννης [Φιλόλογος, ΥΔ ΕΚΠΑ]
Όψεις της αθηναϊκής τοπογραφίας στα διηγήματα του Δημήτρη Νόλλα: το αντεστραμμένο αστικό είδωλο της μεταπολίτευσης.
Κεχράκου Αναστασία-Άννα [Αρχιτέκτων Μηχανικός, ΔΠΜΣ ΕΜΠ]
Χωρικές μεταλλαγές στην περιοχή της Κυψέλης: Ο σχεδιασμένος χώρος, οι εφημερίδες, η υπόρρητη πόλη του Χρήστου Βακαλόπουλου.
Γρυλλάκη Σοφία [Αρχιτέκτων Μηχανικός, ΔΠΜΣ Πολεοδομία & Χωροταξία ΕΜΠ]
Αναπαραστάσεις κατοίκησης και στέγης μέσα από τις διαφημίσεις στεγαστικών δανείων 1980-2010.
- 14:30-15:30** Διάλειμμα
- 15:30-16:30** Συνεδρία 6η | Διαμέρισμα Προεδρείο: Τουρνικιώτης Παναγιώτης
Τσιαμπάος Κώστας [Αν. Καθηγητής ΕΜΠ] & Χαλβατζόγλου Θωδωρής [Αρχιτέκτων, ΜΔΕ ΕΜΠ]
Αλλαγές και μετασχηματισμοί στο τυπικό αθηναϊκό διαμέρισμα (1974-2004).
Κιούρτη Μυρτώ [Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός]
Αθήνα: πολεοδομώντας από το διαμέρισμα.
Παναγιωτόπουλος Παναγής [Αν. Καθηγητής ΕΚΠΑ]
Η στέγη και η γεύση. Για το διαμέρισμα της μεσαίας τάξης στα μεταπολιτευτικά χρόνια.
- 16:30-17:00** Διάλειμμα
- 17:00-18:30** Συνεδρία 7η | Πόλη & Πολιτική Προεδρείο: Μπελαβίλας Νίκος
Τριάντης Λουκάς [Επίκουρος Καθηγητής ΑΠΘ]
Αρχιτεκτονικοί/πολεοδομικοί λόγοι για το σχεδιασμό της Αθήνας κατά τα πρώτα χρόνια της Μεταπολίτευσης.
Στενού Μυρτώ [Αρχιτέκτων Μηχανικός, ΜΔΕ ΕΜΠ, ΥΔ ΕΜΠ]
Τοπικισμός Vs Κοσμοπολιτισμός στο τουριστικό μεταπολιτευτικό τοπίο 1975-1992.
Τασσοπούλου Μαρία [Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός]
Η πόλη της αλλαγής.
Τουρνικιώτης Παναγιώτης [Καθηγητής ΕΜΠ]
Πόλη πολιτική αρχιτεκτονική: μια κριτική ανασκόπηση στην κοινή γνώμη της μεταπολίτευσης.

ΠΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ 1974-2004

20 & 21 Ιανουαρίου 2023

Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ | Αίθουσα Τελετών «Λύσανδρος Καυταντζόγλου», Κτίριο Αβέρωφ

Περιλήψεις Εισηγήσεων

Η ρύθμιση του χώρου στην Αθήνα της Μεταπολίτευσης (1978-1985). Διακυβέρνηση, κοινωνικές δυναμικές και κουλτούρες σχεδιασμού.

Πούλιος Δημήτρης, Δρ. Αρχιτέκτων-Πολεοδόμος

Η προτεινόμενη εισήγηση επικεντρώνεται σε θέματα χωρικών πολιτικών και διακυβέρνησης στην Αθήνα την περίοδο 1978-1985, με επίκεντρο τις προσπάθειες ρύθμισης του χώρου και εισαγωγής πολεοδομικής νομοθεσίας στην Ελλάδα. Η εισήγηση βασίζεται σε πρωτογενή έρευνα στο πλαίσιο διδακτορικής διατριβής. Με κέντρο την περίπτωση της Αθήνας, θα παρουσιαστούν οι συνθήκες που επικρατούσαν στην πρωτεύουσα τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης και οι πρωτοβουλίες για την εισαγωγή θεσμικών καινοτομιών στο τομείς της χωροταξίας και πολεοδομίας. Μετά από μια σύντομη επισκόπηση της κληρονομιάς της Χούντας των Συνταγματαρχών στο μοντέλο ανάπτυξης της Αθήνας θα παρουσιαστούν οι πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες που οδήγησαν στις μεταρρυθμίσεις της περιόδου. Αρχικά του Μάνου (1978-1980) και στη συνέχεια του Τρίτση (1981-1984), όπου θα γίνει ανάλυση της φιλοσοφίας των πολιτικών, των χαρακτηριστικών και διαφοροποιήσεών τους. Μεγάλη βαρύτητα θα δοθεί στους λόγους αποτυχίας ή ατελούς εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων. Στις πολιτικές και κοινωνικές πιέσεις, στο ρόλο του κρατικού μηχανισμού ως φορέα υλοποίησης, των ειδικών και των διάφορων ομάδων συμφερόντων. Η εμβάθυνση στη συγκεκριμένη περίοδο είναι σημαντική καθώς τότε θα αρχίζουν να παγιώνονται τα βασικά χαρακτηριστικά αυτού που θα αποτελέσει το σύστημα-καθεστώς διακυβέρνησης της Αθήνας όλη την επόμενη περίοδο: ο ισχυρός ρόλος του ιδιωτικού τομέα στην παραγωγή του χώρου, η αδυναμία συγκρότησης θεσμών ελέγχου και χάραξης πολιτικής και η πολιτική «απροθυμία» ενός ιδιαίτερα συγκεκριμένου μοντέλου διακυβέρνησης της πόλης. Η εισήγηση είναι μια προσπάθεια επανερμηνείας της μεταπολιτευτικής περιόδου στην Ελλάδα σε σχέση με τα ζητήματα χωρικού σχεδιασμού και χωρικών πολιτικών βάζοντας στο επίκεντρο το ρόλο των δρώντων πολιτικών υποκείμενων της περιόδου στην παραγωγή πολιτικών. Τα παραπάνω θα παρουσιαστούν μέσα από την παρουσίαση συνεντεύξεων και χαρτογραφικού υλικού.

Εντός, εκτός και επί τα αυτά_ Η εκτός σχεδίου δόμηση ως οδηγός της πολεοδομικής συγκρότησης της Αθήνας.

Μπούκουρας Ευστάθιος, Αρχιτέκτων-Πολεοδόμος, ΜΔΕ ΕΜΠ, ΥΔ ΕΜΠ

Ο τρόπος συγκρότησης και παραγωγής του χώρου συνδέεται με τις κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές περιβάλλουσες συνθήκες και τις ιστορικές συγκυρίες. Η πολεοδομική συγκρότηση των περισσότερων Ελληνικών πόλεων και ειδικότερα της Αθήνας, διαμορφώνεται κυρίως δια μέσου δύο βασικών δημογραφικών σοκ, πρώτα κατά το μεσοπόλεμο και κατόπιν στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες. Και στις

δύο περιπτώσεις, ο εξωαστικός χώρος αναλαμβάνει να καλύψει με μη οργανωμένο τρόπο και σε σύντομο χρόνο τις απανωτές στεγαστικές πιέσεις αλλά και να φιλοξενήσει οικονομικές δραστηριότητες που τροφοδοτούν και υποστηρίζουν παραγωγικά τα αστικά κέντρα στην περίοδο που αυτά επεκτείνονται.

Εστιάζοντας χρονικά στην περίοδο της μεταπολίτευσης και χωρικά στην ευρύτερη μητροπολιτική ζώνη των Αθηνών, η πληθυσμιακή άνοδος αρχίζει να σταθεροποιείται προς τα τέλη της δεκαετίας του 80 και να αντιστρέφεται στις αρχές του 21ου αιώνα. Εν μέσω ταυτόχρονης διαπλάτυνσης της μεσαίας τάξης και νομισματικής αστάθειας, η εκτός σχεδίου δόμηση αλλάζει φύση και χαρακτηριστικά και μετατρέπεται σταδιακά σε προσιτό αποταμιευτικό και κερδοσκοπικό μέσο. Το ρυθμιστικό πλαίσιο που αναπτύσσεται διαμορφώνει δύο βασικές διαχωριστικές γραμμές μεταξύ των κτιρίων που δομούνται: Αφενός, τα όρια των σχεδίων και των οικισμών δημιουργούν de facto ζώνες που κείνται «εντός ή εκτός» και αφετέρου, η συμφωνία ή μη με τις διατάξεις διαχωρίζουν τα κτίρια σε νόμιμα ή «αυθαίρετα». Στο επί τα αυτά της δομημένης πραγματικότητας, μυριάδες περιπτώσεις μη-νόμιμης ή και νομότυπης παραβατικότητας καθώς και μία δαιδαλώδης δομή διατάξεων και παρεκκλίσεων συνθέτουν μία εκτεταμένη γκρίζα ζώνη.

Υπό το μεθοδολογικό πρίσμα της οικονομικής γεωγραφίας, η παρούσα ανακοίνωση πραγματεύεται το ζήτημα της εκτός σχεδίου δόμησης εστιάζοντας στην περίοδο της μεταπολίτευσης. Με βάση την υπόθεση εργασίας πως ο ιστορικός ρόλος του εφάρμοσμένου σχεδιασμού στην Ελλάδα είναι να έπεται των εξελίξεων, εξετάζει πως η «εκτός σχεδίου δόμηση» δρα ιστορικά ως προπομπός και εμπροσθοφυλακή αυτής της ιδιότυπης μεθοδολογίας παραγωγής του χώρου. Παραθέτει στοιχεία και χωρικά δεδομένα που κυρίως αφορούν τον νομό Αττικής και συζητά τους τρόπους με τους οποίους η εκτός σχεδίου δόμηση υποσκάπτει, συμπληρώνει, και πολλές φορές προηγείται του επίσημου σχεδιασμού. Τέλος, επισημαίνει τα διαφορετικά χαρακτηριστικά που η εκτός σχεδίου δόμηση έχει λάβει στις διαφορετικές φάσεις αυτής της ιστορικής περιόδου και αναπτύσσει προβληματισμούς για το μέλλον της, βασισμένη στις πλέον πρόσφατες εξελίξεις.

Λέξεις κλειδιά: Πολεοδομία, Μεταπολίτευση, Δημογραφική εξέλιξη Αθηνών, Εκτός σχεδίου δόμηση, Αυθαίρετα

Αξιολόγηση παρεμβάσεων στο Ιστορικό Κέντρο της Αθήνας: Σημειακές προσεγγίσεις ή καθολικός σχεδιασμός;

Πρίγκου Σταματία, Αρχιτέκτων-Πολεοδόμος, ΥΔ ΑΠΘ & Τσόλα Ευρυδίκη, φοιτ. ΤμΧΠΠΑ ΠΘ

Στη νεότερη Ελλάδα το ενδιαφέρον για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης και τη διαφύλαξη του δομημένου περιβάλλοντος εκδηλώθηκε αμέσως μετά το Β Παγκόσμιο Πόλεμο. Η προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς δεν υπήρξε ανέκαθεν αυτονόητη. Για την πόλη της Αθήνας, και συγκεκριμένα για το πολύπαθο ιστορικό της κέντρο και το δημόσιο χώρο που το περιβάλλει, συντελέστηκε μια πληθώρα παρεμβάσεων που αναμφισβήτητα συνέβαλλαν στη διαμόρφωση της εικόνας της πόλης και της ταυτότητάς της. Ιδιαίτερα η δεκαετία του '80 που σημαδεύτηκε από τις προτάσεις του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθηνών και την ΕΠΑ, χαρακτηρίστηκε ως εποχή που δόθηκε περισσότερο έμφαση στο ρυθμιστικό σχεδιασμό σε σχέση με την αστική σύν-

θεση. Ωστόσο η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004 με την κοσμογονία επεμβάσεων που αφορούσε σε υποδομές (νέο αεροδρόμιο, νέα μέσα σταθερής τροχιάς, αστικοί αυτοκινητόδρομοι, νέες ολυμπιακές εγκαταστάσεις κλπ) συμπαρέσυρε τη δημιουργία μικρότερων έργων αστικής κλίμακας τα οποία εξυπηρετούσαν τα έργα υποδομών και συνιστούσαν κυρίως σε παρεμβάσεις για το δημόσιο χώρο (πλατείες, νέοι δημόσιοι χώροι, ΕΑΧΑ, εξωραϊσμός όψεων σε κεντρικές οδούς, διαμορφώσεις στο παραλιακό μέτωπο). Τα παραπάνω δεν συγκροτούσαν μια νέα πόλη, δημιουργούσαν, ωστόσο, για την πρωτεύουσα μια νέα εικόνα, εφάμιλλη με τα πρότυπα της εικόνας των σύγχρονων μητροπόλεων, απορροφώντας κατά συνέπεια ιδιαίτερα σημαντικούς οικονομικούς πόρους. Η παρούσα εργασία στοχεύει στο να αναδείξει κατά πόσο οι παρεμβάσεις που συντελέστηκαν ήταν σημειακές/ αποσπασματικές ή αν έγιναν στα πλαίσια ενός καθολικού σχεδιασμού και αν συνάδουν με τις πολιτικές του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας. Θα επιχειρηθεί μια ταξινόμηση των παρεμβάσεων ανά επίπεδο σχεδιασμού (χωροταξική, πολεοδομική και αστική κλίμακα) και ένας διαχωρισμός τους ανάλογα με το περιεχόμενο και το χαρακτήρα τους (κανονιστικός χαρακτήρας / εξωραϊστικός χαρακτήρας).

Λέξεις κλειδιά: αστικός σχεδιασμός, παρεμβάσεις στο δημόσιο χώρο, ιστορικά κέντρα, Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής, καθολικός σχεδιασμός

Πολεοδομικοί μετασχηματισμοί στην Αθήνα της μεταπολίτευσης με άρμα τη στέγαση της Δικαιοσύνης. Η διαρκής επιστροφή.

Κωτσάκη Αμαλία, Καθηγήτρια ΠΚ

Η εποχή της μεταπολίτευσης (1974-2004) ταυτισμένη σε σημαντικό βαθμό με την ρητορική περί ελευθεριών και δικαιωμάτων ως αντίδραση στην κατάλυσή τους κατά την δικτατορία, εύλογα εγείρει ερωτήματα για το αν και με ποιο τρόπο αυτή η ρητορική εκφράστηκε αρχιτεκτονικά και κυρίως πολεοδομικά στους χώρους για τη στέγαση της Δικαιοσύνης ως αντανάκλαση των εξελισσόμενων μέσα στην τριακονταετία αντιλήψεων για τον θεσμό. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η μεταπολίτευση διαχειρίζεται το ζήτημα της στέγασης της Δικαιοσύνης παραλαμβάνοντας ως κληροδοτήματα μια ειλημμένη απόφαση καθαρά πραγματιστικού χαρακτήρα μακράν των οραμάτων και των ιδεολογιών. Στα τριάντα χρόνια (1974-2004) που μεσολάβησαν, οι αντιλήψεις για τον θεσμό, οι πολιτικές αλλά και οι ίδιες οι συνθήκες της πόλης οδήγησαν σε διαρκείς αναπροσδιορισμούς των αποφάσεων αλλά και των προσδοκιών αναδεικνύοντας μια αξιοσημείωτη δυναμική αλληλεπίδρασης πόλης και πολιτικής. Η ανακοίνωση αφού αναφερθεί στις μείζονες αποφάσεις που πάρθηκαν την εποχή της μεταπολίτευσης για τη στέγαση της Δικαιοσύνης στην Αθήνα, στα κτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για τον σκοπό αυτό και κυρίως στους πολεοδομικούς μετασχηματισμούς που τέθηκαν ως προσδοκίες για την πόλη με άρμα τη στέγαση της Δικαιοσύνης, θα επιχειρήσει να απαντήσει ανάμεσα σε άλλα στα παρακάτω ερωτήματα: Πως εκφράζεται σε αρχιτεκτονικό και πολεοδομικό πεδίο η αντίληψη περί Δικαιοσύνης κατά τη μεταπολίτευση; Διακρίνονται διαφοροποιήσεις των αντιλήψεων ή και τομές μέσα στο διάστημα 1974-2004; Αν ναι, πως αυτές εκφράστηκαν στο χώρο; Εντοπίζονται συνέχειες, ασυνέχειες αλλά και εκλεκτικές συγγένειες στο ζήτημα της στέγασης της Δικαιοσύνης στην ελληνική πρωτεύουσα και στην πολεοδομική του διάσταση σε σχέση με προγενέστερες εποχές; και ποιά η πιθανή ερμηνεία;

Οι αντιλήψεις περί Δικαιοσύνης και του ρόλου της στο Κράτος αποτυπώθηκαν περισσότερο εύγλωττα σε αρχιτεκτονική ή σε πολεοδομική κλίμακα; Υπήρξε πρόθεση να συνομιλήσουν με άλλες κρίσιμες πολεοδομικές παραμέτρους της πόλης; Εντοπίζονται τομές και συμπυκνώσεις του ενδιαφέροντος για τη στέγαση της Δικαιοσύνης κατά τη διάρκεια της περιόδου 1974-2004 ; πώς αυτές αποδόθηκαν ως αστικοί και πολεοδομικοί χειρισμοί; Υπήρξαν παράπλευρα πολεοδομικά αποτελέσματα των αποφάσεων που αφορούσαν τη στέγαση της Δικαιοσύνης; Πως αυτά επηρέασαν την εξέλιξη της πόλης των Αθηνών και πως τελικά αποτιμώνται;

Λέξεις κλειδιά: δικαιοσύνη, αστική διασπορά, αστική παρουσία θεσμού, επανάχρηση, κυκλοφοριακό.

Ολυμπιακοί Αγώνες «Αθήνα 2004». Η χαμένη ευκαιρία για το «πράσινο» της Αθήνας.

Πρέντου Πολίνα, MSc Αρχιτέκτων-Πολεοδόμος, ΥΔ ΕΜΠ

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες «Αθήνα 2004» αποτελούν ένα κομβικό σημείο για την σημερινή εικόνα της πόλης. Για την εξυπηρέτηση του αθλητικού γεγονότος δημιουργήθηκαν νέες οδικές και μεταφορικές υποδομές όπως και μία σειρά αθλητικών εγκαταστάσεων. Τόσο στον φάκελο διεκδίκησης όσο και στις μετέπειτα επιλογές, όμως, απουσίαζε η συζήτηση και η πρόνοια για τους ελεύθερους χώρους και χώρους πρασίνου. Οι τελικές επιλογές χωροθέτησης αρκετών εγκαταστάσεων σε brownfields εξάντλησαν σχεδόν τα αποθέματα ελεύθερων χώρων και τους δέσμευσαν για άλλες χρήσεις μόνιμου χαρακτήρα. Η παρουσίαση, μέσα από την επιλογή χαρακτηριστικών παραδειγμάτων, όπως το Γουδί, ο Φαληρικός Όρμος και το Ελληνικό, επιχειρεί να τονίσει στιγμές αυτής της πορείας. Στοιχεία θα αντληθούν από τους φακέλους διεκδίκησης των δύο διαδοχικών Ολυμπιακών Αγώνων (1996 και 2004), τις εναλλακτικές προτάσεις χωροθέτησης όπως και τις τελικές αποφάσεις ανά περίπτωση.

Λέξεις κλειδιά: Ολυμπιακοί Αγώνες, αστικό πράσινο, ελεύθεροι χώροι

Σημειολογική μεθοδολογία για την ταυτότητα της πόλης.

Λεοντιάδου Στέφανι, Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός

Η σημειολογία είναι μια επιστήμη που μελετά τη ζωή 'σημείων' μέσα στην κοινωνία, διαμορφώνοντας κατά κάποιο τρόπο το «γλωσσικό τοπίο» που συμβάλλει στην πολιτιστική εμπειρία ενός τόπου. Όταν τα σημάδια αδειάζουν από την αξία χρήσης, φτάνουμε, για παράδειγμα, στον προσοψισμό (facadism), που δε συμβάλλει ολοκληρωτικά στη διατήρηση ταυτότητας της πόλης. Μέσω της σημειολογίας υπάρχει η δυνατότητα διερεύνησης των νοηματικών επιλογών και των σχέσεων μεταξύ τους, θεωρώντας την έτσι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο στην κριτική εξερεύνηση της αστικής ανάπλασης, αλλά και στη συνέχεια δομικής εξέλιξης ενός τόπου. Θραύσματα αυτού του γλωσσικού τοπίου μπορούν να είναι εμφανή υπό πολλές μορφές, που είτε ενσωματώνονται σε αρχιτεκτονικές λεπτομέρειες που βρίσκει κανείς περπατώντας στην πόλη, είτε γίνονται αντιληπτά μέσω στοιχείων άυλης αστικής ταυτότητας, που αποτυπώνονται στις εικόνες που εισπράττει ο αστικός περιπατητής. Τέτοια σημάδια σχετίζονται άμεσα με την ατμοσφαιρική αντίληψη ενός τόπου, το συναίσθημα, αλλά και τη συνολική εμπειρία που τεκμηριώνει μια ανάμνηση. Η σημασία της σημειολογίας έγκειται στην ισχυρή σχέση που αυτή δημιουργεί μεταξύ γλώσσας, ταυτότητας και πολιτισμού, δημιουργώντας κίνητρα για πολλαπλά επίπεδα ανάλυσης, συμπεριλαμβανομένων γλωσσικών, πραγματιστικών, διαπολιτισμικών, πολυτροπικών, συμβολικών, κριτικών και συμμετοχικών αναλύσεων. Αυτός ο τύπος ανάλυσης μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω αρκετών δραστηριοτήτων ή συνδυασμών αυτών, όπως το περπάτημα, την παρατήρηση, τη λήψη σημειώσεων, τη φωτογραφία, την καταγραφή του δρόμου, μαγνητοσκοπημένες συνεντεύξεις, σχέδια γειτονιάς, χαρτογράφηση, blogging, ψηφιακές ιστορίες, βιντεο-πρότζεκτ, εκδηλώσεις του πολίτη, κ.ά. Τέτοιες αναλύσεις μπορούν να εξάγουν ζωτικής σημασίας πληροφορίες που αφορούν στη λογική συντακτικής και σημειολογικής εξέλιξης αστικών τοπίων, στο πού βασίστηκαν οι επιλογές κατασκευής της ταυτότητας περιοχών, και στο αν διατήρησαν στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς. Η εισήγηση εστιάζει στη διερεύνηση σημειολογικής έμπνευσης περιοχών/γειτονιών ανάπλασης της περιόδου 1974-2004, αναζητώντας πηγές έμπνευσης και σημειολογικής συνέχειας διατήρησης της ταυτότητας των αστικών τοπίων. Η έρευνα θέτει πρώτα κάποιες μελετημένες παραμέτρους ενός καθοδηγούμενου μοντέλου αξιολόγησης της κληρονομιάς και διαχείρισης της αλλαγής (εξηγώντας μια σειρά δραστηριοτήτων 'αποκρυπτογράφησης'), και έπειτα κάνει μια κριτική αξιολόγηση της μεταμόρφωσης αστικών περιοχών της κρίσιμης περιόδου υπό διερεύνηση (1974-2004), κάνοντας μια κριτική επισκόπηση τυχόν ή όχι διηγηματικών συνεχειών και πηγών συντακτικού επαναπροσδιορισμού της πόλης, επιλέγοντας κάποια στοχευόμενα παραδείγματα εφαρμογής.

Λέξεις κλειδιά: σημειολογία, αστική ταυτότητα, γλωσσικό τοπίο

Τα έργα τέχνης στο δημόσιο χώρο της Αθήνας έχουν τη δική τους ιδιαίτερη ιστορία, παράλληλη με την επίσης πολύ ιδιαίτερη αρχιτεκτονική ιστορία της πόλης. Κάτω από τον όρο εικαστικές παρεμβάσεις, που ο αριθμός τους κρίνεται από πολλούς μελετητές εξαιρετικά δυσανάλογος σε σχέση με την έκταση που καταλαμβάνουν, τα έργα τέχνης στους Αθηναίους δημόσιους χώρους λειτουργούν είτε ως συμβολικές αναπαραστάσεις πολιτικών καταστάσεων και ιστορικής μνήμης, είτε ως μέσα αστικού εξωραϊσμού. Ωστόσο ο χώρος της τέχνης, επικαλούμενος την «αυτονομία» του αυτοκαθορίζεται και αυτορρυθμίζεται, αξιώνοντας το δικαίωμα να θέτει τους δικούς του νόμους, τους δικούς του κανόνες συμπερίληψης και αποκλεισμού στο δημόσιο χώρο. Κι εδώ ανακύπτει η διάσταση του πολιτικού χαρακτήρα των παρεμβάσεων της τέχνης στο δημόσιο χώρο ως διαδικασίας θέσμισης αστικής κουλτούρας που διαμείβεται εντός των ορίων ενός κανονιστικού πλαισίου, το οποίο γίνεται αποδεκτό ως ένα *a priori* πολιτισμικό κεφάλαιο της πόλης, μέσα από συγκεκριμένες αναπαραστάσεις των ιστορικών και κοινωνικών φαινομένων του αστικού πεδίου. (Bourdieu, 1979). Η παρούσα ανακοίνωση θα εστιάσει σε δύο χρονικές περιόδους της Αθηναϊκής δημόσιας τέχνης: Στην περίοδο δημαρχίας Μιλτιάδη Έβερτ (1984-1989) που παρατηρείται μια τομή ως προς την πολιτική τοποθέτησης καλλιτεχνικών έργων στο δημόσιο χώρο. Με την εισαγωγή του όρου "Εικαστική παρέμβαση," ο Δήμος των Αθηναίων κατοχύρωσε την διαδικασία της απευθείας ανάθεσης και αγοράς έργων μοντέρνας γλυπτικής για τον Αθηναϊκό δημόσιο χώρο, χωρίς ωστόσο να καταργήσει τις αναθέσεις μνημείων και προτομών της αποκαλούμενης Ακαδημαϊκής γλυπτικής. Και στην περίοδο 2003-2006 επί δημαρχίας Ντόρας Μπακογιάννη που εγκαινιάζεται η έκθεση τέχνης στο δημόσιο χώρο ως μία νέα πρόταση εικαστικής παρέμβασης στην πόλη, προτείνοντας τον μετασχηματισμό των δημόσιων χώρων σε πλατφόρμα κατανάλωσης πολιτιστικής εμπειρίας (Ley, 1996). Υιοθετώντας τη ρευστή αντίληψη του Henri Lefebvre για την πόλη ως έργο, και το εικαστικό έργο ως αμφίσημο πεδίο ασυμβίβαστων και αντιφατικών νοημάτων που επιδέχονται περισσότερες από μία ερμηνείες (Eco, 1989), η ανακοίνωση θα εκκενώσει τις εικαστικές παρεμβάσεις από τις συμβολικές τους παρασημάνσεις και τις αισθητικές τους συμπαραδηλώσεις σε σχέση με το δημόσιο χώρο, επαναξιολογώντας την αυθεντικότητά τους ως δρώντες απόδοσης πολιτισμικής ταυτότητας στη πόλη. Επιθυμία της ανακοίνωσης είναι ο επανακαθορισμός του σχήματος «εικαστική παρέμβαση», έτσι ώστε οι καλλιτεχνικές πρακτικές να βρεθούν στο επίκεντρο της καθημερινότητας των κατοίκων της Αθήνας, ενθαρρύνοντας την προσβασιμότητα, τη συμμετοχή, την ένταξη και την αλληλεπίδραση, έννοιες σύμφυτες με την ιδέα της πόλης.

Λέξεις κλειδιά: Δημόσια τέχνη, αστική ταυτότητα, τέχνη - πόλη- πολιτική, κριτική θεωρία.

Υπόθεση FIX, Μία ιστορία Ακρωτηριασμού.

Θεοδωροπούλου Ντόρα, Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός

«Στις 31/01/95 ο υπουργός ΠΕΧΩ.Δ.Ε. ανακοινώνει σε συνέντευξη τύπου τις επεμβάσεις στο κτίριο FIX, δηλαδή την κατεδάφιση 108 μέτρων από τα 198 μέτρα μήκους του κτιρίου για τις ανάγκες της «Αττικό Μετρό», την ανακατασκευή 50 μέτρων του κατεδαφισμένου, μετά την αποπεράτωση των εργασιών κατασκευής του σταθμού και την στέγαση στο χώρο αυτό του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης και Μουσείου Φυσικής και Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς Αττικής.»

Η περίπτωση του εργοστασίου Fix είναι μία ιδιαίτερη περίπτωση μερικής κατεδάφισης, ενός σημαντικού κτιρίου του Μοντέρνου κινήματος, στο κέντρο της Αθήνας. Ενός κτιρίου με μια ιστορία 100+ χρόνων, ενός πραγματικού παλίμψηστου που αξιόλογοι αρχιτέκτονες όπως ο Σωτήρης Μαγιάσης, ο Αλέξανδρος Νικολούδης, ο Περικλής Σακελλάριος συνέβαλλαν στην διαμόρφωση του, ενώ η τελική φάση του κτιρίου είχαν την υπογραφή του πρωτοπόρου αρχιτέκτονα Τάκη Ζενέτου και του Μαργαρίτη Αποστολίδη.

Ο αγώνας και οι κινητοποιήσεις του Συλλόγου των Αρχιτεκτόνων, ο αγώνας καθηγητών της Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ καθώς και των φοιτητών, ο θεωρητικός λόγος και τα κείμενα υποστήριξης από Έλληνες αρχιτέκτονες, μα και από αρχιτέκτονες, πολεοδόμους και θεωρητικούς της διεθνούς αρχιτεκτονικής κοινότητας³, δεν στάθηκαν ικανά να σταματήσουν την κατεδάφιση του μισού κτιρίου και την καταστροφή ενός σημαντικού μνημείου Μοντέρνας κληρονομιάς στο κέντρο της Αθήνας. Ο λόγος της Αρχιτεκτονικής απέναντι από τον λόγο της Πολιτείας. Η ιστορία του κτιρίου Fix διδάσκει: Αν δεν ορίσεις εγκαίρως τι σημαίνει πολιτιστική κληρονομιά και δεν την προστατέψεις, αν έρθει η ώρα για έναν αγώνα μεταξύ Αρχιτεκτονικής και Πολιτικής, το πιθανότερο η Πόλη δεν θα είναι κερδισμένη.

Στην εισήγηση, Υπόθεση FIX, θα αναλυθεί ο αγώνας διάσωσης και ο θεωρητικός λόγος που αναπτύχθηκε μπροστά στην επικείμενη καταστροφή και πώς αυτά αποτέλεσαν έναν διαφορετικό τρόπο ανάδειξης της Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Λέξεις κλειδιά: FIX, ΦΙΞ, Ζενέτος, Αττικό Μετρό, Ακρωτηριασμός

Οι απαρχές διαχείρισης ενός νέου πολιτιστικού αγαθού: Υιοθετώντας Ευρωπαϊκές πρακτικές διαχείρισης βιομηχανικής κληρονομιάς στον Ελλαδικό χώρο (1974–2004).

Χατζή-Ροδοπούλου Δώρα, Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός

Τα κατάλοιπα της βιομηχανίας στην Ευρωπαϊκή Δύση αναγνωρίστηκαν ως τμήμα της πολιτιστικής της κληρονομιάς περί τις αρχές της δεκαετίας του 1970. Έκτοτε η βιομηχανική κληρονομιά των μεγάλων βιομηχανικών χωρών έχει αξιοποιηθεί, κατόπιν ή και παράλληλα με την καταγραφή, τεκμηρίωση και αξιολόγησή της, αλλάζοντας τη μορφή αλλά και τον κοινωνικό και οικονομικό ιστό των πόλεων τους. Στην Ελλάδα η διαδικασία αναγνώρισης του εν λόγω πολιτιστικού αγαθού καθυστέρησε δύο περίπου δεκαετίες. Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 ωστόσο γεννήθηκε ένα ισχυρό κίνημα υπέρ της διάσωσης της ελληνικής βιομηχανικής κληρονομιάς, το

οποίο αποπειράθηκε να εφαρμόσει στη χώρα ευρωπαϊκές πρακτικές διατήρησης και διαχείρισης του ιστορικού βιομηχανικού αποθέματος. Ποιοι ήταν οι κύριοι σταθμοί εξέλιξης, ποιοι οι βασικοί εμπλεκόμενοι φορείς και ποιες οι αγκυλώσεις κατά τη διαδικασία αυτή; Ποιος ο αντίκτυπός της τελικά στον αστικό ιστό των ελληνικών πόλεων, στην αυγή της νέας χιλιετίας; Το παρόν άρθρο προσφέρει μια κριτική ανασκόπηση των πρώτων βημάτων της διαχείρισης της βιομηχανικής κληρονομιάς της Ελλάδας σε συσχέτισμό με τις αντίστοιχες εξελίξεις του Ευρωπαϊκού πλαισίου. Εντοπίζει και συζητά τις ευρωπαϊκές πρακτικές και τις πολιτικές που υιοθετήθηκαν, σχολιάζοντας τον ρόλο και την επιρροή των βασικών παιχτών που ενεπλάκησαν στη διατήρηση και διαχείριση της βιομηχανικής κληρονομιάς της Ελλάδας. Τέλος, μέσα από τα παραδείγματα τεσσάρων πόλεων διαφορετικής κλίμακας και δυναμικής (Ερμούπολη, Αθήνα, Λαύριο Βόλος) αναδεικνύει τον αντίκτυπο της υιοθέτησης ευρωπαϊκών πρακτικών διαχείρισης βιομηχανικής κληρονομιάς στη μορφή, την οργάνωση αλλά και τον κοινωνικό και οικονομικό ιστό του ελληνικού αστικού χώρου.

Λέξεις κλειδιά: διαχείριση βιομηχανικής κληρονομιάς, επανάχρηση, Τεχνόπολη, Βόλος, Λαύριο

Πολιτικές διατήρησης αστικής κληρονομιάς και κασσάνδρειες προφητείες: η μεταπολιτευτική προσγγίωση στο “Έτος Ευρωπαϊκής Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς” 1975

Κρητικός Χρήστος-Γεώργιος, Αρχιτέκτων Μηχανικός, ΜΔΕ UCL/ΕΜΠ, ΥΔ ΕΜΠ

Η πτώση της δικτατορίας και η αποκατάσταση της δημοκρατίας στην Ελλάδα ήρθε λίγο μετά από την κήρυξη του επερχόμενου τότε 1975 ως “Έτους Ευρωπαϊκής Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς” από το Συμβούλιο της Ευρώπης, καθώς και από την δημοσίευση της Σύμβασης Παγκόσμιας Πολιτισμικής και Φυσικής Κληρονομιάς που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των κρατών-μελών της UNESCO, μεταξύ των οποίων και της Ελλάδος. Η αντίστοιχη ανάδυση λόγων υπεράσπισης της ανάγκης «διάσωσης» της νεότερης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς έγινε για πρώτη φορά πραγματικά αισθητή στον ελλαδικό χώρο με αφορμή τη συμβολική διάσταση του έτους 1975, ορίζοντας την σύμπτωση της κοινωνικοπολιτικής μεταπολιτευτικής στροφής με μία ευκαιρία αναθεώρησης και των τρόπων που είχαν δομηθεί τα ελληνικά αστικά κέντρα, δαιμονοποιώντας μεταξύ άλλων από το σύστημα της αντιπαροχής μέχρι και την υλικότητα των μεταπολεμικών αστικών κτιρίων.

Με άλλη ταχύτητα και με αφετηρία τη νέα διάταξη που απέκτησε το Ελληνικό Σύνταγμα το 1975, η οποία κατοχύρωσε την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος ως υποχρέωση του κράτους και δικαίωμα του καθενός (Αρ. 24, παρ.1,6), η διατήρηση της αστικής κληρονομιάς απέκτησε – ίσως σχετικά απότομα – θεσμική και χωρική διάσταση. Ενώ η αδυναμία του ελληνικού θεσμικού πλαισίου να ρυθμίσει την ισορροπία μεταξύ της διατήρησης της νεότερης αστικής κληρονομιάς και του δικαιώματος στην ιδιοκτησία είχε προβλεφθεί από ορισμένους/ες πολεοδόμους κατά τη διάρκεια της επταετίας, η πρώτη μεταπολιτευτική περίοδος χαρακτηρίστηκε από μία εξαιρετικά απότομη αύξηση στις κηρύξεις νεώτερων ακίνητων μνημείων, κατά κύριο λόγο μικρής κλίμακας ιδιωτικών ιδιοκτησιών. Σχεδόν πέντε

δεκαετίες απουσίας ενός ικανού συστήματος υποστήριξης των ιδιοκτητών/τριών διατηρητέων κτιρίων έχει όντως τελικώς οδηγήσει ένα σημαντικό μέρος αυτών στο να παραμένουν αναξιοποίητα, συχνά εγκαταλελειμμένα και ερειπιώδη.

Με βάση τα παραπάνω και με πεδίο έρευνας την μεταπολιτευτική Αθήνα, θα γίνει μία διερεύνηση των τρόπων που δύο συνταγματικώς κατοχυρωμένα δικαιώματα έχουν υπάρξει σε σύγκρουση από την περίοδο που εξετάζουμε. Στόχος είναι να διερευνηθούν οι παράγοντες εμφάνισης της συγκρουσιακής αυτής συνθήκης αλλά και ο αντίκτυπός της, τόσο στο αστικό περιβάλλον, όσο και στο ίδιο το σύστημα διατήρησης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Εστιάζοντας στην ανάλυση διαφόρων ψηγμάτων λόγου που συνόδευσαν ή πλαισίωσαν την παραπάνω συνθήκη στην μεταπολιτευτική Αθήνα, θα εξεταστούν τρόποι θεώρησης της αστικής κληρονομιάς από διαφορετικές θέσεις, αν και τότε τελικώς η αστική διατήρηση αποτέλεσε «κοινωνική ανάγκη» ή «κοινό συμφέρον» και κατά πόσο το σύστημα διατήρησης νεώτερων ακίνητων μνημείων είχε τελικώς αντίρροπα αποτελέσματα από αυτά που κρίνονταν ως επιθυμητά μετά το 1975.

Λέξεις κλειδιά: αστική κληρονομιά, μεταπολίτευση, μαζικοί χαρακτηρισμοί, ιδιοκτήτες/τριες διατηρητέων

| Αστικές Αναπλάσεις

Κριτική συναστρία

Μπαμπάλου Μπούκη, Ομ. Καθηγήτρια ΕΜΠ & Νουκάκης Αντώνης, Αρχιτέκτων Μηχανικός

Η σχέση του παρελθόντος με το παρόν, το Τώρα, όπως το παρουσιάζει ο Walter Benjamin ως μια κριτική συναστρία, όπου κάθε συγκεκριμένο απόσπασμα του παρελθόντος συναντάται με το κάθε συγκεκριμένο παρόν, αποτελεί το έναυσμα για τον σχολιασμό δύο έργων αστικού σχεδιασμού που μελετήθηκαν στο γραφείο μας. Εναντία στο μοντέλο του μοντερνισμού των αυτοαναφερόμενων χώρων και της αποκοπής από την ιστορία και την παράδοση, προτείνουμε συνδέσεις με τον περίγυρο, τα συμφραζόμενα, και συσχετίσεις με το παρελθόν μυθικό και ιστορικό.

Ανασύρουμε πτυχές του παρελθόντος που συνυφαίνουμε με το παρόν. Αναγνωρίζουμε την πολυπλοκότητα της πραγματικότητας. Προτείνουμε χώρους αυθεντικής εμπειρίας, καθώς αυτή θεμελιώνεται στη μνήμη μιας πολιτισμικής και ιστορικής παράδοσης και όχι μόνο στην άμεση βίωση. Επιδιώκουμε τη δημιουργία «ατμόσφαιρας» στον εξορθολογισμένο χώρο της πόλης. Κάτω από το πρίσμα της ιστορίας, που αποτελεί πεδίο στοχασμού και δεξαμενή έμπνευσης, θα παρουσιάσουμε κριτικά δύο μελέτες που πραγματοποιήθηκαν το 2002. Πρόκειται για την Ανάδειξη του Αρχαιολογικού Χώρου Φιλοπάππου, στο πλαίσιο της Ενοποίησης των Αρχαιολογικών Χώρων της Αθήνας και την Ανάπλαση της Λεωφόρου Αλεξάνδρας, που εντασσόταν στα έργα βελτίωσης της εικόνας της πόλης εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων. Θα σχολιάσουμε εκτός από τις μελέτες αυτές καθ' εαυτές, το ιστορικό

τους και την εμπλοκή των αντίστοιχων φορέων ανάθεσης στα στάδια εξέλιξης τους.

Στη μελέτη Φιλοπάππου θα αναφερθούμε στις αρχές σχεδιασμού, στις διαδοχικές προτάσεις, στη μερική υλοποίηση, στη σύγκρουση των κατοίκων για τις επιλογές της αρχαιολογικής υπηρεσίας να περιφράξει τον λόφο, στην εγκατάλειψη, στη σημερινή προοπτική.

Στη μελέτη της Λεωφόρου Αλεξάνδρας θα επικεντρωθούμε στην Πλατεία Αργεντινής Δημοκρατίας, αλλά κυρίως στην περιοχή των προσφυγικών πολυκατοικιών, των Κουντουριώτικων, που στάθηκαν η αιτία διακοπής του συνόλου της μελέτης. Η αρχική μας πρόταση για διατήρηση των πολυκατοικιών δεν έγινε αποδεκτή, αλλά ούτε ο νέος σχεδιασμός με κατεδάφιση αλλά διατήρηση της μνήμης μέσω των ιχνών των κτηρίων.

... να περισώσουμε το παρελθόν στο παρόν, χάρη στην αντίληψη μιας ομοιότητας η οποία μεταμορφώνει και τα δύο: μεταμορφώνει το παρελθόν, διότι αυτό παίρνει μια καινούργια μορφή που θα μπορούσε να εξαφανιστεί μέσα στη λησμονιά...
Walter Benjamin

Λέξεις κλειδιά: συναστρία, ιστορία, μνήμη, Αθήνα, δημόσιος χώρος, αρχαιολογικός χώρος.

Αντιμετωπίζοντας το παλίμψηστο μιας Πόλης και τους θεσμούς της, Αθήνα - Αρχαία Αγορά.

Αντωνακάκης Δημήτρης, Αρχιτέκτων Μηχανικός

Στο χρονικό διάστημα 1974-2004, μετά από αντίστοιχες εκδηλώσεις ενδιαφέροντος επέλεξαν το Α66 εργαστήριο Αρχιτεκτονικής να αναλάβει την μελέτη τριών δημόσιων έργων:

- την υπόγεια διάβαση στην λεωφόρο Κηφισίας
- την μελέτη της Αρχαίας Αγοράς και του άμεσου περιβάλλοντός της
- και την πλατεία Κολωνακίου.

Σχολιάζοντας την περιπέτεια των παραπάνω μελετών, στις οποίες συνεργάστηκα όπως πάντα με την Σουζάνα Αντωνακάκη, και πολλούς συναδέλφους, θα επιχειρήσω στην εισήγηση αυτή να αναδείξω τα στοιχεία εκείνα που συγκροτούσαν και συγκροτούν την παθογένεια της Δημόσιας Διοίκησης. Για τον σκοπό αυτό, θα συγκρίνω και θα συσχετίσω την φροντίδα με την οποία συνήθως αντιμετωπίζουν οι μελετητές αρχιτέκτονες τα έργα που τους αναθέτουν, με την αδιαφορία που η πολιτεία και η πνευματική κοινότητα συχνά επιδεικνύουν σε ότι αφορά την υλοποίηση, συντήρηση και προστασία των δημόσιων έργων και χώρων.

Σχεδιάζοντας ένα δημόσιο χώρο απευθυνόμαστε στις και στους πολίτες, ελπίζοντας ότι εκείνοι θα συμβάλλουν στο έργο, αναγνωρίζοντας τις σχεδιαστικές μας προθέσεις. Εμείς ως αρχιτέκτονες ορθώνουμε εμπόδια προκειμένου να συγκροτήσουμε τον χώρο, αναμένοντας από τους πολίτες να τα ερμηνεύσουν ως αναπάντητα ερωτήματα στη διάρκεια μιας «περιπλάνησης του προορισμού».

Αυτοί οι πολίτες συνεχίζουν να αποτελούν την κοινότητα στην οποία απευθυνόμαστε, μια κοινότητα που καλείται να αντιμετωπίσει με εμπιστοσύνη το έργο σαν κάτι που έρχεται και που ακόμα δεν έχει φθάσει. Όμως, αυτή η κοινότητα, δεν πρέπει να ξεχνάμε, ότι επηρεάζεται ταυτόχρονα από ένα πλαίσιο εξουσιών που συμπεριλαμβάνει τα σχετικά κάθε φορά Υπουργεία, τον Δήμο Αθηναίων, την Αρχαιολογική Υπηρεσία, τις Αρχιτεκτονικές επιτροπές, τα ΜΜΕ κλπ.

Σε συνδυασμό με τα συμπεράσματά μας από τις περιπέτειες των μελετών μας, η παραπάνω προσέγγιση σκιαγραφεί μια βελτιωμένη ελευσόμενη πολιτική της ευρύτερης Διοίκησης των πόλεων, που θα προετοιμάζει με πληρότητα τις απαραίτητες μελέτες για τα υπό ανάθεση έργα και θα στηρίζεται στην αφύπνιση της κοινωνικής ευαισθησίας για τα προβλήματα του δημόσιου χώρου.

Λέξεις κλειδιά: κοινότητα, πρόγραμμα, τόπος, όρια, επεξεργασία.

| Πόλη & Ταυτότητα

Αρχιτεκτονικές εκφράσεις του αναθεωρημένου ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα της μεταπολίτευσης.

Κωτσάκη Αμαλία, Καθηγήτρια ΠΚ & Κωλέτσας Ευάγγελος, Αρχιτέκτων Μηχ., ΔΠΜΣ ΠΚ

Παρότι η έννοια του κοινοτισμού στη νεώτερη Ελλάδα διαθέτει σημαντική ιστορική κοινότητα, είναι κοινό τόπος ότι η «άνοδος» του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι ταυτισμένη με τα χρόνια της Μεταπολίτευσης. Το Σύνταγμα του 1975 και οι ρυθμίσεις του για την τοπική αυτοδιοίκηση ουσιαστικά ανοίγουν ένα νέο κεφάλαιο για τον θεσμό με άξονα την «αποκέντρωση» η οποία συχνά παίρνει διαστάσεις αυτοσκοπού με δεδομένη την εγκατάλειψη της υπαίθρου η οποία έχει εξελιχθεί σε μείζον πρόβλημα. Το άρθρο 102 που αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της τοπικής αυτοδιοίκησης αναφέρει: «1. Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, των οποίων την πρώτη βαθμίδα αποτελούν οι δήμοι και οι κοινότητες. Οι λοιπές βαθμίδες ορίζονται με νόμο»

Μετά τις βουλευτικές εκλογές της 18ης Οκτωβρίου 1981 και την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία, περίοδος η οποία συμπίπτει και με την είσοδο της Ελλάδας ως πλήρες μέλος στην τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, μία δέσμη από νομοθετικές πράξεις διαμόρφωσαν ένα εντελώς νέο κανονιστικό καθεστώς για την τοπική αυτοδιοίκηση. Η αποφασιστική αναβάθμισή της, η προγραμματισμένη αποκέντρωση και η καταξίωση της Λαϊκής Συμμετοχής, θα αποτελέσουν στόχους της κυβερνητικής πολιτικής διακηρυγμένους με emphaticκή ρητορεία.

Αποτέλεσμα αυτής της στροφής του ενδιαφέροντος προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση ήταν η προκήρυξη σειράς Πανελλήνιων Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών και η ανέγερση σημαντικού αριθμού δημαρχείων. (Πχ: δημαρχείο Θεσσαλονίκης, δημαρχείο

Νέας Φιλαδέλφειας, δημαρχείο Λευκάδας, δημαρχείο Αργυρούπολης, δημαρχείο Λουτρακίου κλπ). Σημαντικοί, ήδη καταξιωμένοι εκείνη την εποχή έλληνες αρχιτέκτονες θα σχεδιάσουν κάποια αυτά ενώ νέοι αρχιτέκτονες θα αναδειχθούν μέσω των διακρίσεων τους στους διαγωνισμούς αυτούς.

Η ανακοίνωση θα επιχειρήσει τη διερεύνηση του αντικατοπτρισμού του αναθεωρημένου ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης στην αρχιτεκτονική δίνοντας έμφαση στα δημαρχεία που αποτελούν υλοποιήσεις Α' Βραβείων αρχιτεκτονικών διαγωνισμών.

Ειδικότερα ανάμεσα σε άλλα θα επιχειρήσει να απαντήσει στα παρακάτω ερωτήματα: Διακρίνεται ανάπτυξη διαλόγου ανάμεσα στην αρχιτεκτονική και στην αναθεωρημένη πολιτική για την τοπική αυτοδιοίκηση την εποχή της μεταπολίτευσης; Οι αρχιτέκτονες κατάφεραν να μετουσιώσουν πολιτικούς στόχους σε αρχιτεκτονική δημιουργία και μέσα από ποιες αρχιτεκτονικές επιλογές; Υπάρχουν κοινά αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά στις προτάσεις που διακρίθηκαν και πως αυτά σχετίζονται με τις ιδεολογικές θέσεις που εκφράζονται από τους πολιτικούς για την τοπική αυτοδιοίκηση; Οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί για τα δημαρχεία της μεταπολίτευσης αποτελούσαν ουσιαστικά έμπρακτη απόδειξη της αναζήτησης της βέλτιστης λύσης ή λειτούργησαν προεκλογικά ως ψηφοθηρικά τεχνάσματα; Ο τύπος του δημαρχείου εξελίχθηκε αρχιτεκτονικά; ποια η συνεισφορά της πολιτικής σε αυτή την εξέλιξη; Και πως η αρχιτεκτονική υποστήριξε το όραμα για την αναβαθμισμένη τοπική αυτοδιοίκηση με άξονα τη συμμετοχικότητα; Τελικά συνέβαλαν στην εξέλιξη της αρχιτεκτονικής των δημοσίων κτηρίων στη χώρα μας και στην απόδοση ταυτότητας στην πόλη;

Λέξεις κλειδιά: δημαρχείο, τοπική αυτοδιοίκηση, αναβάθμιση, αποκέντρωση, συμμετοχικές διαδικασίες.

Από την ρύθμιση στην «ανάπτυξη», από τον «λαό» στους «δημότες» και από την «ιδεολογία» στο «πρόγραμμα»: Ο χώρος της δυτικής Θεσσαλονίκης στο φόντο των πολιτικών μετατοπίσεων της «μακράς» δεκαετίας του '90.

Κούρτη Παρασκευή, Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός

Η παρούσα εισήγηση αποτελεί μέρος μιας συνολικότερης μελέτης περίπτωσης που εξετάζει το μετασχηματισμό των αστικών πολιτικών και το τι αυτές αποδίδουν στον χώρο και την εικόνα της πόλης στις μεταπολιτευτικές δεκαετίες 1980 – 2010.

Πιο συγκεκριμένα, το προτεινόμενο κείμενο μεθοδεύει στοιχεία της έρευνας και σχετικά συμπεράσματα για την περιοχή της Δυτικής Θεσσαλονίκης. Ο χώρος και η εικόνα αυτής της αστικής ενότητας αποδίδεται μέσα από τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος της περιφέρειας της ελληνικής πόλης που διέπλασσε το «ιδιαιτέρο» – κατά την βιβλιογραφία – μοντέλο αστικοποίησης της χώρας. Κατ' αυτό τον τρόπο, η περιοχή που μελετάται μπορεί να αποτελέσει μια «τυπική» περίπτωση αναφοράς για το αστικό και κοινωνικό-πολιτικό τοπίο της χώρας. Χρονικά η εισήγηση εστιάζει στην δεκαετία του 1990 που χαρακτηρίζεται «μακρά» διότι οι εντοπιζόμενες αλλαγές και μετατοπίσεις καταλαμβάνουν πολλά ακόμη έτη πριν το 1990 και μετά το 2000.

Μεθοδολογικά η μελέτη υιοθετεί μια σύνθετη προσέγγιση συνδυάζοντας την κατα-

γραφή της αρχιτεκτονικής παραγωγής της εποχής και των υλοποιημένων και μη προγραμμάτων και έργων με ένα σύνολο τεκμηρίων της ερευνητικής πρακτικής της ανάλυσης δημόσιων πολιτικών (μεθόδευση «από τα κάτω» αιτημάτων, συνασπισμών συμφερόντων, πολιτικής δράσης, πολιτικής ρητορικής). Μέσα από αυτά τα δεδομένα η εισήγηση επιχειρεί να τεκμηριώσει την υπόθεση μιας νέας τάξης πραγμάτων που άρχισε να διαμορφώνεται στο δεύτερο μισό του 1980 και αφορά την αντικατάσταση του έντονα ιδεολογικού – αγωνιστικού πλαισίου δράσης για την πόλη της προηγούμενης δεκαετίας με στοιχεία «εκσυγχρονιστικά». Τα στοιχεία αυτά προσφέρονται διαμέσου των επαφών της χώρας με το υπερεθνικό περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης και γονιμοποιούνται μέσα σε ένα κοινωνικό περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από την άνοδο του βιοτικού επιπέδου και την ευημερία. Οι νέες αστικές πολιτικές στοιχίζονται γύρω από την ρητορική της «ανάπτυξης». Ωστόσο, όπως αναδεικνύεται μεταξύ άλλων και από την αρχιτεκτονική παραγωγή της εποχής, το ουσιαστικό περιεχόμενο που δίδεται στον στόχο αυτό δεν σχετίζεται σε καμιά περίπτωση με ζητήματα οικονομικά ή επιχειρηματικά. Η «ανάπτυξη» για την «μακρά» δεκαετία του '90 σημαίνει επέκταση των δραστηριοτήτων του κράτους στην κοινωνική πολιτική και τον πολιτισμό προς παροχή περισσότερων υπηρεσιών, δράσεων και έργων που έχουν να κάνουν με τις κοινωνικές ανάγκες του ελεύθερου χρόνου, της βελτίωσης της καλλιέργειας και των ατομικών δεξιοτήτων καθώς και την αναψυχή.

Λέξεις κλειδιά: αστικές πολιτικές, αστική ανάπτυξη, δυτική Θεσσαλονίκη

Η ευκαιρία του μουσείου Γουλανδρή του I.M. Pei.

Νικολοβγένης Ανδρέας, Επ. Καθηγητής ΠΙ

Τα δημόσια κτίρια χαρακτηρίζουν κάθε πόλη και μάλλον είναι οι κυριότεροι παράγοντες του αστικού σχεδιασμού. Αν ανατρέξει κανείς σε μια σειρά τοποθετήσεων περί την πόλη και απεικονίσεων, ήδη από τη Ρώμη του 15ου αιώνα, τα σημαντικά κτίρια (εκφράστηκαν και ως αποσπάσματα, νησιά, συντελεστές), ανεξάρτητα του (μεταβαλλόμενου) προγράμματός τους, εμφανίζονται ικανά να περιγράψουν την πόλη και βάσει αυτών η τελευταία να ανασυσταθεί. Αναγνωρίζεται διαχρονικά, στα σχεδιασμένα εν τέλει κτίρια, η δυνατότητα να κατασκευάζουν και να διαφυλάττουν την ταυτότητα μιας πόλης, αγνοώντας τον περισσότερο ή λιγότερο επιμελημένο περίγυρό τους. Στα μέσα της δεκαετίας του 1990 το Ίδρυμα Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή ανέλαβε την πρωτοβουλία να προσφέρει ένα νέο μουσείο στην πόλη των Αθηνών, σχεδιασμένο από τον διεθνούς φήμης αρχιτέκτονα I.M. Pei, για να στεγάσει την πολύ σημαντική συλλογή τους από έργα μοντέρνας τέχνης. Η τοποθέτηση του μουσείου, στο μεγάλο οικόπεδο του μεταγενέστερα αποκαλυφθέντος Λυκείου του Αριστοτέλους, όπου ο Ι. Δεσποτόπουλος είχε σχεδιάσει το συγκρότημα του Πνευματικού Κέντρου Αθηνών, θα ήταν μια ισχυρή χειρονομία για την ταυτότητα της περιοχής αλλά και ολόκληρης της πρωτεύουσας. Η προσθήκη ενός επιπλέον αποσπάσματος στο εν λόγω «οικόπεδο» θα μπορούσε να συναρθώσει τα λοιπά, μικρότερης παρουσίας κτίρια και να ισχυροποιήσει τη σημασία του χώρου αυτού, ως ενός πολιτιστικού νησιού, για τη μητρόπολη. Η προτεινόμενη εισήγηση, μέσω της αποκάλυψης και κριτικής ερμηνείας τεκμηρίων, θα παρουσιάσει την πρωτοβουλία του Ιδρύματος Β. & Ε. Γουλανδρή σε σχέση με το πολιτικό πλαίσιο της εποχής της. Η πρωτο-

βουλία του Ιδρύματος, η επιλογή της θέσης, η αρχαιολογική ανακάλυψη, η διερεύνηση εναλλακτικών, η μεταβολή της θέσης και τελικά η ματαίωση του έργου θα παρουσιαστούν ως διαδοχικές πράξεις που (θα) συνέβαλλαν στην ταυτότητα της Αθήνας και οπωσδήποτε στην εξέλιξη της σύγχρονης ελληνικής αρχιτεκτονικής που διήνυσε διάστημα 50 ετών μετά την Πρεσβεία των ΗΠΑ, έργο του Walter Gropius για να ξαναδεί ένα έργο αρχιτέκτονα διεθνούς κύρους, το νέο μουσείο της Ακρόπολης του Bernard Tschumi.

Λέξεις κλειδιά: Γουλανδρής, Μουσείο, I.M. Pei, νησί, Αθήνα

Ο πολιτικός και ο αρχιτεκτονικός λόγος στο Νέο Μουσείο της Ακρόπολης.

Δημόπουλος Γεώργιος, Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός

Το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης είναι ένα ισχυρό παράδειγμα επιβεβαίωσης της σχέσης μεταξύ των αστικών πολιτικών και της αρχιτεκτονικής. Η ιστορία της κατασκευής του, για την οποία προκηρύχθηκαν τέσσερις Αρχιτεκτονικοί Διαγωνισμοί (1976, 1979, 1989 και 2000) συνδέεται: (i) Με την εμπλοκή πολιτικών που σημάδεψαν την εποχή της μεταπολίτευσης, όπως ο Κωνσταντίνος Καραμανλής και η Μελίνα Μερκούρη, (ii) Με την πρόθεση της Ελλάδας να ζητήσει την επιστροφή των γλυπτών του Παρθενώνα, (iii) Με μια σειρά οξύτατων πολιτικών και επιστημονικών αντιπαραθέσεων, μηνύσεων και προσφυγών στο ΣτΕ που σχετίζονται: α) με τη θέση ανέγερσής του, β) με τις συνέπειές του στην τοπιογραφία της περιοχής, γ) με την πιθανή καταστροφή που θα επιφέρει η θεμελίωσή του στις αρχαιότητες, δ) με τους ιδιοκτήτες των ακινήτων στο οικοδομικό τετράγωνο Μακρυγιάννη που θίγονταν από τις προβλεπόμενες απαλλοτριώσεις. Μέσα σε αυτήν την οξεία αντιπαράθεση αλλά και την «μεγάλη ιδέα», που έγινε σταθερός εθνικός στόχος, της επιστροφής των Ελγίνειων Μαρμάρων ανακύπτουν ορισμένα κρίσιμα ερωτήματα σχετικά με τον ρόλο των αρχιτεκτόνων και της αρχιτεκτονικής, όπως: Πώς απαντούν σχεδιαστικά οι αρχιτέκτονες σε ένα πρόβλημα με έντονες πολιτικές και πολιτιστικές προεκτάσεις; Ποιες κοινωνικές και πολιτικές αξίες απηχούν και προβάλλουν οι υποβληθείσες σχεδιαστικές προτάσεις; Ποιες είναι οι κύριες οπτικές θεώρησης του πολιτισμού και της πολιτισμικής κληρονομιάς; Η αρχιτεκτονική τελικά είναι ένα μέσο στη διάθεση της πολιτικής ή ουσιαστικός συντελεστής που υποδεικνύει πολιτικές;

Η εισήγηση θα προσπαθήσει να δώσει απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα μέσα κυρίως από την κριτική ανάγνωση του πρωτογενούς υλικού που προσφέρουν οι 438 σχεδιαστικές προτάσεις που κατατέθηκαν για τον Διεθνή Αρχιτεκτονικό Διαγωνισμό για το Νέο Μουσείο Ακρόπολης το 1989, στον οποίο οι διαγωνιζόμενοι μπορούσαν να επιλέξουν έναν εκ των τριών χώρων που προτείνονταν από την διοργανώτρια αρχή για την τοποθέτηση του μουσείου: το δημόσιο κτήριο Μακρυγιάννη, τη θέση του εστιατορίου «Διόνυσος» και τους λόφους της κοίλης και του Φιλοπάππου. Οι συμμετέχοντες στον διαγωνισμό, ακόμα και αν δεν το θέλουν, εμπλέκονται σε μια πολιτική και πολιτιστική διαμάχη με υπερεθνικές προεκτάσεις, καθώς δεν έχουν να λύσουν μόνο ένα κτιριολογικό και μουσειολογικό πρόγραμμα, δεν σχεδιάζουν απλά ένα εξαιρετικής σπουδαιότητας δημόσιο κτίριο, αλλά ένα κτίριο με πρόδηλη την πολιτική του διάσταση, ένα εργαλείο άσκησης διπλωματίας και διεθνούς πολιτικής.

Λέξεις κλειδιά: Αστική πολιτική, Οπτικές θεώρησης του πολιτισμού, Αρχιτεκτονικοί Διαγωνισμοί

Η εισήγηση σκοπό έχει να αναδείξει μικρότερες ή μεγαλύτερες συσσωρεύσεις παραγόντων στην πόλη των Αθηνών, οι οποίες οδήγησαν σε ποιοτικά σχεδιαστικά ή νομικά άλματα, εν είδει “καταστροφών” με την έννοια που αποδίδει ο μαθηματικός και φιλόσοφος René Thom στη θεωρία του. Τα «κατώφλια» έχουν την έννοια των κρίσιμων χρονικών στιγμών, όπου επήλθε μια απότομη αλλαγή στην οπτική ή πρακτική άσκηση της αρχιτεκτονικής στην Αθήνα, είτε με αρνητικό, είτε με θετικό πρόσημο για την ζωή των κατοίκων της πόλης.

Μεταπηδήσεις σχεδιαστικής οπτικής μπορεί να έχουν ως αφορμή φυσικές, κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές δυνάμεις που λειτουργούν ως «ελκυστές» σε ένα αστικό δυναμικό που αναζητεί διαρκώς νέες θέσεις ισορροπίας. Αντίστοιχα τα παραδείγματα της εισήγησης ποικίλουν ως προς τις δυνάμεις που τα ορίζουν. Στην κατηγορία των «φυσικών κατωφλιών», οι σεισμοί της Αθήνας του 1981 και 1999 αποτελούν παραδείγματα σημείου κρίσιμης αλλαγής για τον αντισεισμικό σχεδιασμό τόσο των πόλεων όσο και των υπόλοιπων οικισμών της Ελλάδας (προσθήκες άρθρων το 1984 και Ε.Α.Κ. το 2000). Η συσσωρευμένη φυσική ενέργεια σε συνδυασμό με μια συσσώρευση οικιστικού σχεδιασμού των προηγούμενων δεκαετιών, η οποία δεν ήταν προετοιμασμένη για ένα τέτοιο μέγεθος σεισμού, οδηγούν στην άμεση ανάγκη ανανέωσης και προσαρμογής του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού. Αντίστοιχα ο φονικός καύσωνας του 1987 ήρθε να αναδείξει το πρόβλημα ενός συσσωρευμένου αντιενεργειακού σχεδιασμού, χωρίς ωστόσο να έχουμε ένα αντίστοιχο «κατώφλι» νομοθέτησης σχεδιαστικών αρχών.

Στην πολιτική ζωή η αλλαγή του 1981, ως μια συσσωρευμένη ενέργεια από πολιτική καταπίεση και ανελευθερία αλλά και αναγκών ελεύθερης έκφρασης και επάλληλων κοινωνικών διεκδικήσεων, έφερε, ανάμεσα στα άλλα, στην πολιτική σκηνή έναν αρχιτέκτονα, τον Αντώνη Τρίτση και έδωσε λίγο αργότερα το 1985 το πρώτο ουσιαστικά οργανωμένο ρυθμιστικό σχέδιο της Αθήνας (Ν 1515/85). Η κοινωνική συμμετοχή στη διαβούλευση αποτελεί ένα νέο κατώφλι για την πόλη (Ν 1337/83). Τέλος υπάρχουν και περιπτώσεις, όπου ακόμα και μικρές επεμβάσεις δημιουργούν σε πολεοδομική κλίμακα ένα εκτεταμένο οικιστικό φαινόμενο. Η τάση για παράδειγμα, από κατασκευαστές και ιδιοκτήτες να «κλείνουν» τους ημιυπαίθριους χώρους στις νεόδμητες πολυκατοικίες των δύο τελευταίων δεκαετιών, οδήγησε σε μια σχεδιαστική ασφυξία, μια εσωτερική και εξωτερική οικιστική παραμόρφωση και έναν ακρωτηριασμό βασικών αρχιτεκτονικών ποιτήτων. Η συσσώρευση του χαοτικού αυτού «παράνομου» σμήνους οδήγησε στην πολιτική ανάγκη διαχείρισης με πολιτικές αποφάσεις και νόμους «ταχτοποιήσεων». Η δυστοπική αυτή χαρτογράφηση θα αποτελέσει ένα κατώφλι στρουθοκαμηλισμού για τη νεότερη νομική ιστορία της χώρας.

Λέξεις κλειδιά: κατώφλι, θεωρία καταστροφών, στιγμές μετάβασης, συσσώρευση ενέργειας

Τυπολογίες Αυθαιρέτων: Υπερνεωτερική Ελληνική Ανώνυμη Αρχιτεκτονική.

Δημόπουλος Ιωάννης, Αρχιτέκτων Μηχανικός, ΜΔΕ ΕΜΠ, ΥΔ ΕΜΠ, φοιτ. ΑΣΚΤ

Σε αυτή την εισήγηση προτείνεται μια βασική τυπολογία της αυθαίρετης δόμησης στην Αθήνα από το 1975 και έπειτα, με σκοπό την ανάδειξη μεταμορφώσεων της ελληνικής ανώνυμης αρχιτεκτονικής που οδηγούν ως τον 21ο αιώνα, και πέρα από την κληρονομιά της νεωτερικότητας και μετανεωτερικότητας. Η αυθαίρετη δόμηση στην Ελλάδα έχει αποτελέσει το αντικείμενο τεσσάρων βασικών νόμων από το 2010 και ως το 2017 οι οποίοι θεσπίστηκαν για να πλαισιώσουν την παράνομη και κυρίως μη ελεγχόμενη από κρατικούς φορείς δόμηση. Οι νόμοι αυτοί αφορούν στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων αυθαίρετες κατασκευές πριν το 2003. Η πολεοδομική και κτιριακή ταυτότητα της Αθήνας διαμορφώθηκε στην περίοδο της μεταπολίτευσης από έναν συνδυασμό διαρκώς αυστηρότερων νόμων και διατάξεων για την έκδοση οικοδομικών αδειών με ένα εξαιρετικά μεγάλο απόθεμα από κτίρια τα οποία είναι εν μέρει, ή σπανιότερα εντός της πόλης, εξ' ολοκλήρου αυθαίρετα. Η πληθώρα μορφών και αξιοπερίεργων που προέκυψαν από την αυθαίρετη δόμηση ακολουθούν διάφορες πρακτικές τυπολογίες όπως ο περίφημος κλειστός ημιϋπαίθριος, ή ο κατειλημμένος φωταγωγός που είναι ενδεικτικές τόσο της λογικής της τελικής επιθυμητής κατασκευής όσο και των κενών και αδυναμιών του νομοθετικού πλαισίου να περιγράψει ένα δομικό σύστημα που αντιστοιχούσε στην Αθηναϊκή πραγματικότητα. Επιπλέον, στον πυρήνα της η κατάσταση της αυθαίρετης δόμησης στην Αθήνα και γενικά στην Ελλάδα θέτει την προβληματική της δυνατότητας ή μη μιας σύγχρονης ανώνυμης (ενδεχομένως λαϊκής) αρχιτεκτονικής, πέρα και κόντρα στην κρατική λογική που προκρίνει την είσπραξη προστίμων αντί για την ουσιαστική βελτίωση της ποιότητας του δομημένου χώρου και περιβάλλοντος. Τα παραπάνω αποκτούν ιδιαίτερη σημασία για το πως διαμορφώθηκε η Αθηναϊκή αρχιτεκτονική αν λάβει κανείς υπόψη τους επαναλαμβανόμενους, παρόμοιους όγκους-κουτιά που προκύπτουν διαχρονικά από την προσπάθεια μέγιστης αξιοποίησης των τετραγωνικών του οικοπέδου εντός του νομικού πλαισίου. Εννοιολογικά, προκρίνεται το δίπολο σχεδιασμού-αυτοσχεδιασμού, με την έννοια δύο διαφορετικών πρακτικών που έρχονται σε διάλογο γενικά στην αρχιτεκτονική, τις καλές και ειδικά τις παραστατικές τέχνες. Σε αυτή τη βάση, το δίπολο σχεδιασμού-αυτοσχεδιασμού αναδεικνύει νέες οπτικές σχετικά με την ανώνυμη αρχιτεκτονική στην υπερνεωτερικότητα: αντί για μη συστηματοποιημένη συλλογή τεχνικών με κέντρο τον τεχνίτη, το υπερνεωτερικό λαϊκό μπορεί να ειπωθεί ως μια πολεμική, ένας εν εξελίξει συμβιβασμός μεταξύ κράτους-νόμου, μηχανικού-κατασκευαστή και κατοίκου-ιδιοκτήτη.

Λέξεις κλειδιά: αυθαίρετα, αυτοσχεδιασμός, υπερνεωτερικότητα, ανώνυμη αρχιτεκτονική

Όψεις της αθηναϊκής τοπογραφίας στα διηγήματα του Δημήτρη Νόλλα: το αντεστραμμένο αστικό είδωλο της μεταπολίτευσης.

Μωραΐτης Ιωάννης, Φιλολόγος, ΥΔ ΕΚΠΑ

Οι μεταμορφώσεις της αθηναϊκής τοπογραφίας της μεταπολίτευσης, όπως καθίστανται αντιληπτές στο πολυδιάστατο λογοτεχνικό έργο του Δημήτρη Νόλλα, συνιστούν αντικείμενο πραγμάτευσης της παρούσας ανακοίνωσης. Συγκεκριμένα, πρό-

κειται να αναλυθούν οι προεκτάσεις –κοινωνικοπολιτικές, πολιτισμικές, ηθικές– που συνοδεύουν την οικιστική ανάπτυξη της ελληνικής πρωτεύουσας, κατά τις δεκαετίες του '70 και του '80, και να εξεταστούν, ιδωμένες υπό το πρίσμα της λογοτεχνικής τους αποτύπωσης, τα φαινόμενα της αντιπαροχής και της αθηναϊκής πολυκατοικίας. Αξίζει, να σημειωθεί πως στο λογοτεχνικό σύμπαν του Νόλλα, η ραγδαία επέκταση του πολεοδομικού σχεδίου της πόλης, κατά τις πρώτες δεκαετίες της μεταπολίτευσης, καταδεικνύεται ως ο πλέον καθοριστικός παράγοντας της ελληνικής κακοδαιμονίας, της αποξένωσης του σύγχρονου ανθρώπου, των φρενηρών ρυθμών της νέας αστικής καθημερινότητας και των απατηλών ψευδαισθήσεων του παρελθόντος. Στο πλαίσιο αυτό, δεν καθίσταται υπερβολικό να διαταθεί πως η ίδια η Αθήνα εκλαμβάνεται, στο έργο του συγγραφέα, ως ένα αντεστραμμένο αστικό είδωλο της μεταπολίτευσης, μέσα από το οποίο οι πρωταγωνιστές των επιμέρους διηγημάτων αντιλαμβάνονται την ατομική τους ταυτότητα, τις σχέσεις τους με τους άλλους, αλλά και το ευρύτερο κοινωνικοπολιτικό γίνεσθαι της άγνωστης εποχής, που διανοίγεται μπροστά τους.

Χωρικές μεταλλαγές στην περιοχή της Κυψέλης. Ο σχεδιασμένος χώρος, οι εφημερίδες, η υπόρρητη πόλη του Χρήστου Βακαλόπουλου.

Κεχράκου Αναστασία-Άννα, Αρχιτέκτων Μηχανικός, ΔΠΜΣ ΕΜΠ

Η παρούσα πρόταση διερευνά τη γειτονιά της Κυψέλης, περιοχή του ευρύτερου κέντρου της αθηναϊκής μητρόπολης που δομήθηκε σε μεγάλο βαθμό ως αστική γειτονιά, φτάνοντας στην ύστατη ακμή της τη δεκαετία του 1960. Εξετάζεται, λοιπόν, σε μια περίοδο «ύφεσης». Την περίοδο της Μεταπολίτευσης το κέντρο της Αθήνας ξεκινάει να αδειάζει. Οι όποιες πολεοδομικές και κοινωνικές κινήσεις γίνονται κατανοητές στη μεταπολεμική εμπειρία των πολυκατοικιών του κέντρου και της κοινωνικής διαστρωμάτωσης, όπου αποκτούν κεντρικό ρόλο οι αφηγήσεις για την εντεινόμενη ατμοσφαιρική ρύπανση και τον «υδροκεφαλισμό» της πρωτεύουσας και αποτυπώνονται εύγλωττα, σε επίπεδο θεσμικών προθέσεων, στο ΡΣΑ του 1985. Οι κάτοικοι της Κυψέλης μετακομίζουν στα προάστια, ενώ νέα υποκείμενα, ειδικά από το 1990 και μετά, έρχονται να κατοικήσουν στα υπό διαπραγμάτευση κτιριακά κελύφη (Μαλούτας & Σπυρέλλης, 2019). Η πεζοδρόμηση της Φωκίωνος Νέγρη το 1985, με μελέτη από το ΥΠΕΧΩΔΕ και ανάθεση στη ΔΕΠΟΣ, σηματοδοτεί με παράδοξο τρόπο το κλείσιμο μιας εποχής κατά την οποία η Κυψέλη ήταν αστική γειτονιά. Την εποχή αυτή, που ο Τύπος απεικονίζει το κέντρο της Αθήνας σαν πυκνοκατοικημένο και μολυσμένο και τη ζωή να κυλάει στην «έρημο» του μπετόν», ο Χρήστος Βακαλόπουλος γράφει μυθιστορήματα με σταθερή αναφορά στην Κυψέλη. «(...) Πρώτα έγινε η πλατεία Κυψέλης και αργότερα σχηματίσθηκε γύρω της ο υπόλοιπος κόσμος. (...) Καθώς στέκεσαι μπροστά σε αυτές τις φτωχές βιτρίνες ορκίζεσαι αιώνια πίστη στη συνοικία Κυψέλη» (Βακαλόπουλος, 1991, 37 & 83). Η υπόρρητη Κυψέλη του Βακαλόπουλου δημιουργεί έναν φανταστικό χώρο που βρίσκεται μεταξύ του πραγματικού και του βιωμένου: ένα *espace vécu* που επικαθορίζει με τον τρόπο του τις μετέπειτα αφηγήσεις για τον αστικό χώρο (Lefebvre, 1991, 33). Το *espace vécu* του Βακαλόπουλου εμφανώς αντιπαρέρχεται τον χώρο των ΜΜΕ, που θέλουν την Κυψέλη να είναι «το 'Χονγκ Κονγκ' του κράτους των Αθηνών». Η συγκεκριμένη πρόταση για εισήγηση αξιοποιεί την τριάδα παραγωγής του χώρου του Lefebvre για να διερευνήσει

τους τρόπους με τους οποίους η Κυψέλη άλλαξε, όπως και ο πληθυσμός της. Ανάμεσα στους χώρους της αναπαράστασης του Βακαλόπουλου και σε αυτούς των ΜΜΕ, βλέπουμε τις διαπλοκές και τις αντιφάσεις τους που παράγουν το τελικό χωρικό προϊόν: μια διαρκώς εξελισσόμενη πόλη. Έτσι, θα διατρέξουμε την πρόσφατη ιστορία της Κυψέλης, διερωτώμενοι για την τωρινή της κατάσταση που ορισμένοι χώροι της αναπαράστασης αξιοποιούνται για ένα rebranding της περιοχής, που προσβλέπει στην εκ νέου αλλαγή της.

Λέξεις κλειδιά: Κυψέλη, αρχιτεκτονική, μετασχηματισμοί, δημόσιος χώρος, λογοτεχνία

Αναπαραστάσεις κατοίκησης και στέγης μέσα από τις διαφημίσεις στεγαστικών δανείων 1980-2010

Γρυλλάκη Σοφία, Αρχιτέκτων Μηχανικός, ΔΠΜΣ Πολεοδομία & Χωροταξία ΕΜΠ

Με πεδίο αναφοράς την περίοδο της μεταπολίτευσης μέχρι το γύρισμα στον 21ο αιώνα θα επιχειρήσω να αντλήσω παραδείγματα από την διαφημιστική παραγωγή και την αρθρογραφία γύρω από τα στεγαστικά δάνεια για να αναδείξω σημαντικούς μετασχηματισμούς στις μεθόδους στέγασης. Θα υποστηριχθεί ότι η διαφημιστική παραγωγή από τις δεκαετίες του 1980 έως του 2010 αντανakλά πληθώρα αντιλήψεων, προτύπων και κοινωνικών συμβάσεων που σχετίζονται με στεγαστικές πρακτικές. Η πύκνωση της διαφημιστικής δραστηριότητας γύρω από τον ενυπόθηκο δανεισμό συντελείται σε μια μεταβατική περίοδο για την ελληνική κοινωνία και οικονομία, όπου οι προηγούμενες μορφές στέγασης (αντιπαροχή - αυτοστέγαση) φαίνεται να δίνουν την θέση τους σε ένα νέο σύστημα απόκτησης κατοικίας, αυτό του ενυπόθηκου δανεισμού. Η διαφήμιση, ως προϊόν πολιτισμικών και κοινωνικών διεργασιών έχει ελάχιστα απασχολήσει την εγχώρια έρευνα. Στην πραγματικότητα ο τύπος και οι διαφημίσεις αποτελούν κεντρικό συστατικό στη διαμόρφωση διευρυμένων κοινωνικών αντιλήψεων ως προς την κατοικία, τις μεθόδους πρόσβασης στη στέγαση ενώ παράλληλα αποτυπώνουν και αναπαράγουν εκάστοτε αποδεκτούς κοινωνικούς ρόλους. Αντλώντας από την πλούσια θεωρητική, μεθοδολογική και βιβλιογραφική παραγωγή των πολιτισμικών σπουδών μπορεί να διαπιστωθεί ότι στις διαφημίσεις στεγαστικών δανείων, το προϊόν προς διαφήμιση παύει να είναι το δάνειο καθαυτό, αλλά καταλήγει να είναι η κατοικία, ο αστικός χώρος, μέθοδοι στέγασης, ιδανικοί κάτοικοι, τρόποι κατοίκησης ακόμη και η αναπαραγωγή έμφυλων ρόλων και οικογενειακών προτύπων.

Λέξεις κλειδιά: στεγαστικός δανεισμός, διαφήμιση, στέγαση

Αλλαγές και μετασχηματισμοί στο τυπικό αθηναϊκό διαμέρισμα (1974-2004).

Τσιαμπάος Κώστας, Αν. Καθηγητής ΕΜΠ & Χαλβατζόγλου Θεοδωρής, Αρχιτέκτων, ΜΔΕ ΕΜΠ

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι το τυπικό διαμέρισμα της μοντέρνας πολυκατοικίας αποτέλεσε την κοινή αναφορά του κατοικείν για τη μεσαία τάξη στην Αθήνα της μεταπολίτευσης. Από το 1974 έως το 2004 το διαμέρισμα αυτό, ως δομή, χωρική οργάνωση, λειτουργία, μορφή κ.ά., δεν έμεινε το ίδιο και απaráλλακτο, αλλά μετασχηματίζονταν και μεταμορφώνονταν σταδιακά παρακολουθώντας τις ανάγκες και τις αντιλήψεις, τα πρότυπα και τις νοοτροπίες της κάθε εποχής. Διαπιστώνει έτσι κανείς ότι, από το μπαλκόνι και το καθιστικό έως τα υπνοδωμάτια και το μπάνιο, τίποτα σχεδόν δεν έχει μείνει το ίδιο ανάμεσα σε ένα διαμέρισμα του 1974 και ένα του 2004. Η εισήγηση θα σχολιάσει κριτικά αυτούς τους μετασχηματισμούς μέσα από τη μελέτη ενός μοναδικού στο είδος του ψηφιακού αρχείου διαμερισμάτων πολυκατοικιών το οποίο διατηρεί το Εργαστήριο Ιστορίας και Θεωρίας της Αρχιτεκτονικής του ΕΜΠ και το οποίο, στο μεγαλύτερο μέρος του, αφορά κατασκευές από το 1970 και μετά. Πρόκειται για ένα σώμα εκατοντάδων σχεδίων κατοίκων το οποίο για πρώτη φορά θα περιγραφεί και θα αναλυθεί συγκριτικά μέσα από πίνακες και διαγράμματα με στόχο να αναδειχθούν όσο το δυνατόν καλύτερα εκείνα τα μετρήσιμα και αντικειμενικά στοιχεία που τεκμηριώνουν τη δυναμική εξέλιξη του πλέον τυπικού και κυρίαρχου τύπου κατοίκησης στην Αθήνα της μεταπολίτευσης.

Αθήνα: πολεοδομώντας από το διαμέρισμα.

Κιούρτη Μυρτώ, Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός

Η Αθήνα είναι μια μοντέρνα πόλη, στην οποία κυριαρχεί η μικρή κλίμακα και η κοινωνική διασπορά της εξατομίκευσης. Για λόγους ιστορικούς και κοινωνικούς εδωποτέ δεν κυριάρχησε ο σχεδιασμός μεγάλης κλίμακας. Η διευρυμένη μικροϊδιοκτησία, οι πρώιμα εφαρμοσμένες αρχές του κοινοβουλευτισμού και το αδύναμο κράτος οδήγησαν σε ένα οργανικό μοντέλο παραγωγής του αστικού χώρου που βασίστηκε στον ανταγωνισμό των μικροσυμφερόντων. Επειδή η χώρα είναι σεισμογενής, χωρίς βιομηχανία και με αδύναμα οικονομικά, το beton, κατεξοχήν υλικό του Μοντέρνου, υιοθετείται μεταπολεμικά με ενθουσιασμό από το ευρύ κοινό. Ο σκελετός από beton οδηγεί στην σύλληψη της πολυκατοικίας, η οποία γίνεται κύτταρο της πόλης. Οι ελάχιστοι αρχιτέκτονες που υπάρχουν τότε στην χώρα σχεδιάζουν εμβληματικές μοντέρνες πολυκατοικίες που λειτουργούν ως παραδείγματα τα οποία σιωπηρά αντιγράφονται από χιλιάδες μηχανικούς. Η αυστηρότητα και η λιτότητα του Μοντέρνου συγκρατούν τους άτεχνους μιμητές και τα αντίγραφα είναι αξιοπρεπή. Όλοι οι ένοικοι υπακούουν στο ελάχιστο κανονιστικό πλαίσιο του Dom-ino: στον σκελετό, στην όψη και στο κλιμακοστάσιο. Ο υπόλοιπος χώρος εξατομκεύεται. Οι κάτοικοι ως μικροεπενδυτές μέσω της αντιπαροχής σχεδιάζουν κατά

βούληση τα διαμερίσματά τους. Έτσι προκύπτει η Αθήνα του 20ού αιώνα ως εξαιρετική ισορροπία ανάμεσα στον κανόνα και την ελευθεριότητα. Μετά την δεκαετία του '70 οι Έλληνες αρχιτέκτονες αμφισβητούν το Μοντέρνο, απορρίπτουν την αυτοσυγκράτηση που εκείνο πρέσβευε και σχεδιάζουν πληθωρικά. Αυτό έχει καταστροφικές συνέπειες για την πόλη. Τα μεταμοντέρνα αρχιτεκτονικά έργα, και πάλι λειτουργούν ως παραδείγματα που αντιγράφονται από απειράριθμους μηχανικούς οι οποίοι αδυνατούν να διαχειριστούν την μεταμοντέρνα πολυπλοκότητα και ελευθερία. Οι θλιβερές πολυκατοικίες του '80 και του '90 με τα στρογγυλά μπαλκόνια και τα αετώματα που διαλύουν το αστικό μέτωπο είναι συνέπεια της αδυναμίας των Ελλήνων αρχιτεκτόνων να κατανοήσουν πως μέσα από το κάθε μεμονωμένο έργο τους πολεοδομούν, καθώς η Ελληνική πόλη δεν σχεδιάζεται κεντρικά αλλά από κάτω προς τα πάνω, μέσω άρρητης και γενικευμένης αντιγραφής των αρχιτεκτονικών παραδειγμάτων. Στον 21ο αιώνα και μετά την ίδρυση 5 Σχολών Αρχιτεκτονικής στην χώρα, η Αθήνα ζει μια νέα εποχή. Το σώμα της αναπλάθεται. Η μοντέρνα παράδοση που είναι κυρίαρχη, προσφέρει έναν δομημένο καμβά πάνω στον οποίο αρχιτέκτονες πολύ περισσότεροι αριθμητικά από παλιότερα συνεργάζονται στενά με πολίτες που ανασχεδιάζουν παλιά διαμερίσματα. Η πόλη πάλλεται από ζωή, καθώς εκατομμύρια διαφορετικές κατοικίες εν δυνάμει εκφραστικές της ταυτότητας των ενοίκων τους, συντίθενται αρμονικά πάνω στο μοντέρνο, κανονιστικό τέμπο.

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι το τυπικό διαμέρισμα της μοντέρνας πολυκατοικίας αποτέλεσε την κοινή αναφορά του κατοικείν για τη μεσαία τάξη στην Αθήνα της μεταπολίτευσης. Από το 1974 έως το 2004 το διαμέρισμα αυτό, ως δομή, χωρική οργάνωση, λειτουργία, μορφή κ.ά., δεν έμεινε το ίδιο και απaráλλακτο, αλλά μετασχηματίζονταν και μεταμορφώνονταν σταδιακά παρακολουθώντας τις ανάγκες και τις αντιλήψεις, τα πρότυπα και τις νοοτροπίες της κάθε εποχής. Διαπιστώνει έτσι κανείς ότι, από το μπαλκόνι και το καθιστικό έως τα υπνοδωμάτια και το μπάνιο, τίποτα σχεδόν δεν έχει μείνει το ίδιο ανάμεσα σε ένα διαμέρισμα του 1974 και ένα του 2004. Η εισήγηση θα σχολιάσει κριτικά αυτούς τους μετασχηματισμούς μέσα από τη μελέτη ενός μοναδικού στο είδος του ψηφιακού αρχείου διαμερισμάτων πολυκατοικιών το οποίο διατηρεί το Εργαστήριο Ιστορίας και Θεωρίας της Αρχιτεκτονικής του ΕΜΠ και το οποίο, στο μεγαλύτερο μέρος του, αφορά κατασκευές από το 1970 και μετά. Πρόκειται για ένα σώμα εκατοντάδων σχεδίων κατόψεων το οποίο για πρώτη φορά θα περιγραφεί και θα αναλυθεί συγκριτικά μέσα από πίνακες και διαγράμματα με στόχο να αναδειχθούν όσο το δυνατόν καλύτερα εκείνα τα μετρήσιμα και αντικειμενικά στοιχεία που τεκμηριώνουν τη δυναμική εξέλιξη του πλέον τυπικού και κυρίαρχου τύπου κατοίκησης στην Αθήνα της μεταπολίτευσης.

Η στέγη και η γεύση. Για το διαμέρισμα της μεσαίας τάξης στα μεταπολιτευτικά χρόνια.

Παναγιωτόπουλος Παναγής, Αν. Καθηγητής ΕΚΠΑ

Το ελληνικό μεταπολεμικό διαμέρισμα, όπως και η πολυκατοικία μέσα στην οποία παραγόταν, είχαν για πολλές δεκαετίες λοιδορηθεί. Κλουβιά από μπετόν, αντικαταστάτες του εξιδανικευμένου νεοκλασικού, στερητική παρέμβαση επί της λαϊκής αυλής, έκφραση της απρόσωπης πόλης, είναι ορισμένοι μόνον τύποι κατηγοριών που εξαπολύθηκαν κατά καιρούς ενάντια σε αυτό τον τύπο στέγασης, κατοίκησης

και ένταξης των μαζών στη πόλη. Επί δεκαετίες ο Δεξιός και Αριστερός συντηρητισμός μάχονται την μητροπολιτική ζωή και τους τόπους που την στεγάζουν. Με εξαίρεση το αρχιτεκτονικό πεδίο, λίγους εμβληματικούς λογοτέχνες και μουσικούς, χρειάστηκε να περάσει πάνω από μισό αιώνα για να αποκατασταθεί στον δημόσιο λόγο η αξία του διαμερίσματος και της πολυκατοικίας. Πράγματι από την κρίση του αστικού χώρου που άρχισε να αποτυπώνεται με την εξέγερση του 2008 και μετά, μέσα από το ευμενές βλέμμα του ριζοσπαστικού εξωτισμού αλλά και την ανάδυση μιας γενιάς επηρεασμένη από την παγκόσμια urban κουλτούρα, το κέντρο των μεγάλων πόλεων και ειδικότερα εκείνο της Αθήνας απέκτησε ένα νέο κοινωνικό κύρος. Μέσα από της περιπέτειες ενός ατελούς εξευγενισμού, ποικίλες συμβολικές επαναξιολογήσεις της αστικής ζωής, το διαμέρισμα βρήκε τον δρόμο της εικονολογικής, τουλάχιστον, καθιέρωσής του. Όμως εκκρεμεί ακόμα μια μεγάλη «ανάλυση περιεχομένου». Γιατί το διαμέρισμα της τελευταίας 50ετίας στέγασε τη δράση και υποδέχθηκε τους μετασχηματισμούς του κοινωνικού χώρου εκείνου που εμβληματικά κυριάρχησε στην Ελλάδα αυτή την περίοδο, τη μεσαία τάξη. Το διαμέρισμα είναι το πεδίο όπου θα παιχτεί το δράμα του ελληνικού κοινωνικού εκσυγχρονισμού, εκεί θα οργανωθούν οι μορφές του εκδημοκρατισμού του βίου αλλά και οι συντηρητικές αντιστάσεις μιας οικογένειας που αλλάζει στο εσωτερικό της για να διατηρήσει τα εξωτερικά της προνόμια. Η αναβάθμιση της παιδικής και εφηβικής ηλικίας, η γυναικεία χειραφέτηση από το πατριαρχικό μοντέλο, η επικράτηση του γάμου από έρωτα και του παιδιού από επιλογή, η καθιέρωση της ναρκισσιστικής κουλτούρας και του ευδαιμονιστικού υποδείγματος φανερώνονται στο ελληνικό διαμέρισμα καλύτερα από οπουδήποτε αλλού. Το διαμέρισμα που κατοικείται αρχικά από λαϊκά εργατικά στρώματα θα είναι ο μάρτυρας της μεσοστρωματοποίησης τους και αργότερα της κάμψης του κοινωνικού συμβολαίου της μεταπολίτευσης, εκείνης που έφερε μετά το 2010 της επισφάλεια και της καθοδική κινητικότητα στο προσκήνιο. Την περιπετειώδη αυτή πορεία μέσα από τις αλλαγές στις διατροφικές πρακτικές θα εξετάσουμε σε αυτή την ανακοίνωση. Με ποιόν τρόπο το διαμέρισμα από τόπος παραγωγής του φαγητού μετατρέπεται σε τόπο κατανάλωσής του, πώς διασπώνται και αναμειγνύονται οι χωρικές λειτουργίες, της τραπεζαρίας, της κουζίνας και του καθιστικού, τότε και ποιες μερίδες της μεσαίας τάξης επιστρέφουν στην μαγειρική, ποιες γεύσεις αντιπροσωπεύουν σημαντικές κοινωνικές δυναμικές και τις μεγάλες αλλαγές στα κυρίαρχα κοινωνικά συναισθήματα.

Αρχιτεκτονικοί/πολεοδομικοί λόγοι για το σχεδιασμό της Αθήνας κατά τα πρώτα χρόνια της Μεταπολίτευσης.

Τριάντης Λουκάς, Επίκουρος Καθηγητής ΑΠΘ

Η εισήγηση εστιάζει χρονικά στη συγκυρία πριν και μετά την πτώση της δικτατορίας προκειμένου να διερευνήσει λόγους (discourses) των αρχιτεκτόνων/πολεοδόμων γύρω από το σχεδιασμό της Αθήνας. Βασική μεθοδολογική επιλογή είναι η αποδελτίωση και ανάλυση υλικού από το Δελτίο Συλλόγου Αρχιτεκτόνων, από την αρχή της έκδοσής του κατά τη διάρκεια της δικτατορίας μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του 1970. Η εισήγηση αναφέρεται στην κριτική στο «Χωροταξικό Περιοχής Πρωτεύουσας», τη μελέτη του Γραφείου Δοξιάδη που εκπονήθηκε κατά τη διάρκεια της δικτατορίας αλλά δέχθηκε έντονη κριτική σε επιστημονικό και πολιτικό επίπεδο. Παράλληλα, παρακολουθεί τη συγκρότηση νέων αρχιτεκτονικών/πολεοδομικών λόγων, όπως για τον κοινωνικό ρόλο της αρχιτεκτονικής, την αυθαίρετη δόμηση, τους μεταβαλλόμενους στόχους και το περιεχόμενο του σχεδιασμού. Οι λόγοι αυτοί γίνονται κατανοητοί ως μέρος του κοινωνικοπολιτικά ανήσυχου κλίματος της μεταπολίτευσης. Συναρτώνται με κοινωνικές δυναμικές, ευρωπαϊκές και τοπικές εμπειρίες, πολιτισμικές μετατοπίσεις και μεταλλαγές σε ιδέες, πρακτικές και κουλτούρες σχεδιασμού. Από μια γενεαλογική οπτική, η ιστοριογραφική αυτή προσέγγιση φωτίζει τη συγκρότηση τρόπων και παραδόσεων σκέψης για τη μελέτη της πόλης και το σχεδιασμό της εν τω γίνεσθαι και σε μια κρίσιμη συγκυρία. Αναδεικνύει ζυμώσεις που αργότερα οδήγησαν σε ευρύτερες μεταρρυθμίσεις που συυφαίνονται με την πόλη – θεσμικές, εκπαιδευτικές, επαγγελματικές.

Λέξεις κλειδιά: σχεδιασμός, πόλη, λόγος, μεταπολίτευση, Αθήνα

Τοπικισμός Vs Κοσμοπολιτισμός στο τουριστικό μεταπολιτευτικό τοπίο 1975-1992.

Στενού Μυρτώ, Αρχιτέκτων Μηχανικός, ΜΔΕ ΕΜΠ, ΥΔ ΕΜΠ

Η παρούσα εισήγηση καταβάλει την προσπάθεια να σκιαγραφήσει την τουριστική ταυτότητα που προβάλλει η Ελλάδα προς εθνική και διεθνή κατανάλωση την περίοδο 1975-1992. Αποπειράται την ταυτόχρονη ανάγνωση των τουριστικών κατευθύνσεων στην ελληνική περιφέρεια και την πρωτεύουσα και τις συσχετίσεις αυτών με το διεθνές αρχιτεκτονικό γίνεσθαι της εποχής. Μετά την πτώση του στρατιωτικού καθεστώτος επιχειρήθηκε να διευθετηθεί η αλόγιστη ανέγερση μεγαθηρίων του τουρισμού που είχε ευνοήσει η δικτατορία, να τεθεί ένα φρένο δανειοδότησης και να προστατευθούν οι κορεσμένες περιοχές. Ωστόσο, υπό την προστασία του άρθρου 24 του αναθεωρημένου συντάγματος, στην Αττική πληθαίνουν οι ξενοδοχειακές μονάδες μεγάλης κλίμακας. Ένα παράλληλο, εν μέρει αντιφατικό, σκηνικό

δημιουργείται μεταξύ του Πρόγραμμα Διατήρησης και Ανάπτυξης Παραδοσιακών Οικισμών του ΕΟΤ και της εικόνας των νεοανεγερθέντων τουριστικών κατασκευών του ιδιωτικού τομέα. Σύμφωνα με τις προτεραιότητες του ΕΟΤ, οι παραδοσιακές κατοικίες που έχουν την προοπτική να μετατραπούν σε παραδοσιακούς ξενώνες τίθενται στο επίκεντρο του κρατικού ενδιαφέροντος. Η επανοικειοποίηση μορφών του παρελθόντος τοποθετημένες σε νέο πλαίσιο αναπαλαίωσης και επανάχρησης χαρακτηρίζουν την επίσημη αρχιτεκτονική πολιτική γύρω από τον τουρισμό. Το πνεύμα της παράδοσης ανακαλείται για να συντρέξει το ελληνικό τουριστικό παρόν αντικρούοντας ωστόσο τις επενδυτικές επιδιώξεις της ιδιωτικής πρωτοβουλίας η οποία, προκειμένου να καλύψει την ολοένα και αυξανόμενη τουριστική ζήτηση, προβαίνει στη γιγάντωση των κτιριακών όγκων των ξενοδοχειακών μονάδων ακολουθώντας ένα ύφος κοσμοπολιτισμού. Τα χαρακτηριστικά παραδείγματα που συνθέτουν τον χάρτη της τουριστικής γεωγραφίας της μεταπολιτευτικής Ελλάδας την περίοδο 1975-1992 αναλύονται στην εισήγηση.

Λέξεις κλειδιά: τουριστικό μεταπολιτευτικό τοπίο, τοπικισμός, κοσμοπολιτισμός

Η πόλη της αλλαγής.

Τασσοπούλου Μαρία, Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός

Η μεταπολεμική Αθήνα βρίσκεται σε καθεστώς πολλαπλών κρίσεων, αντιμετωπίζοντας οικονομικά, στεγαστικά, πολεμικά και πολιτικά προβλήματα. Οργανωμένες συζητήσεις περί πολεοδομικής ανασυγκρότησης και στρατηγικών ανάπτυξης απασχολούν την ατζέντα της ευρύτερης πολιτικής αντιπροσώπευσης στη δεκαετία του 1960 και κυριαρχούν στα χρόνια της μεταπολίτευσης. Τα προβλήματα και το μέλλον της πρωτεύουσας βρίσκονται συνεχώς στο προσκήνιο κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς (1974-2004), με την πολιτική να εμπλέκεται στην πόλη και στην αρχιτεκτονική, με σκοπό τόσο την επίλυση των προβλημάτων όσο και την διαμόρφωση ενός πλαισίου μέσα από το οποίο η Αθήνα αναδύεται ως σύγχρονη Ευρωπαϊκή πόλη. Η εισήγηση αφορά στις θεωρίες και στις πρακτικές που επηρέασαν και τελικά διαμόρφωσαν την εικόνα και τη λειτουργία της Αθήνας, όπως αυτές σχηματίστηκαν από την αλληλεπίδραση πολεοδομικών κατευθύνσεων, ιδεολογιών και αστικών πολιτικών. Η εστίαση γίνεται σε τρεις σημαντικές συζητήσεις για τον σχεδιασμό του μέλλοντος της Αθήνας, όπως αυτές προκύπτουν (i) από το Ε' Πανελλήνιο Συνέδριο Αρχιτεκτόνων στο Ζάππειο, τον Ιανουάριο του 1966, με θέμα τα «Προβλήματα της Μείζονος Περιοχής Πρωτευούσης», (ii) από την πρόταση για το ρυθμιστικό της Αθήνας του 1983 με τίτλο «Αθήνα και πάλι Αθήνα» και (iii) από τον φάκελο της υποψηφιότητας της Αθήνας, ως πόλη φιλοξενίας των Ολυμπιακών Αγώνων του 1996. Τα τρία παραδείγματα μελέτης αναγνωρίζονται ως προς (α) το θεωρητικό πλαίσιο αναφοράς (αφετηρίες και προβληματισμοί) που οδηγεί τις προτεινόμενες κατευθύνσεις σχεδιασμού, (β) τους στόχους για το μέλλον της πόλης και (γ) την αντίληψη της ταυτότητας της πόλης, όπως αυτή μεταλλάσσεται αλλά τελικά στηρίζεται στην αστική πολιτιστική κληρονομιά. Στόχος είναι να παρουσιαστεί η εξέλιξη των ιδεών που αφορούν στον πολεοδομικό προγραμματισμό της Αθήνας κατά τη διάρκεια της μεταπολίτευσης, εστιάζοντας στον τρόπο που αυτές έφτασαν ή απέτυχαν να υλο-

ποιηθούν, διαμορφώνοντας όμως σε κάθε περίπτωση την ταυτότητα και τη λειτουργία της πόλης.

Λέξεις κλειδιά: Μείζονα Αθήνα, Ρυθμιστικό '83, Αθήνα '96, Ολυμπιακοί Αγώνες, μεταπολίτευση

Πόλη, πολιτική, αρχιτεκτονική: μια κριτική ανασκόπηση στην κοινή γνώμη της μεταπολίτευσης.

Τουρνικιώτης Παναγιώτης, Καθηγητής ΕΜΠ

Η σχέση της πόλης με την πολιτική και την αρχιτεκτονική είναι 'χτισμένη' στη μακρά διάρκεια του περιβάλλοντος χώρου μας αλλά είναι επίσης 'γραμμένη' με τα λόγια όσων μιλούν για αυτόν ζώντας το υλικό περιβάλλον του. Οι λέξεις δίνουν το νόημα σε τοίχους που σιωπούν και έχουν τη δύναμη να τους γκρεμίσουν και να χτίσουν καινούργιους. Με αφετηρία αυτές τις σκέψεις, θα επιστρέψουμε στον τύπο της μεταπολίτευσης αναζητώντας τον δημόσιο λόγο για την πόλη και τον ρόλο που έπαιξε στη διαμόρφωση πολιτικών στο τέλος του 20ού αιώνα.

ΠΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ 1974-2004

20 & 21 Ιανουαρίου 2023

Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ | Αίθουσα Τελετών «Λύσανδρος Καυταντζόγλου», Κτίριο Αβέρωφ

Βιογραφικά Εισηγητών

Αντωνακάκης Δημήτρης

1959-2020 Αρχιτεκτονικό γραφείο με τη Σουζάνα Αντωνακάκη
 1965 Ιδρυτικό μέλος Atelier 66
 1962-1963 Μέλος & ταμίας του Δ.Σ. Συλλόγου Αρχιτεκτόνων ΔΑΣ
 1958-1992 Επιμελητής στην Αρχιτεκτονική Σχολή ΕΜΠ
 1975-1978 Πρόεδρος ΕΔΠ του ΕΜΠ, Αντιπρόεδρος ΕΔΠ, Ελληνικών Πανεπιστημίων
 1978, 1990 Υποψήφιος καθηγητής ΕΜΠ (δεν εξελέγη)
 Επισκέπτης Καθηγητής. 1994-1997&1998-1999 Τμήμα Αρχιτεκτόνων του ΜΙΤ, Βοστώνη ,
 « « 1997-1998 Αρχιτεκτονική Σχολή ΕΜΠ &
 « « 1999-2000 Τμήμα Αρχιτεκτόνων Πανεπιστημίου Πατρών
 1995 Αντεπιστέλλον μέλος της Académie d'Architecture, Paris
 1997-2011 Καλλιτεχνικός Διευθυντής του ΚΑΜ, Χανιά Κρήτης
 2019 -2021 Μεταβατικός Διευθυντής Ε.Μ.Σ.Τ.
 Επίτιμος Διδάκτορας 2007 ΑΠΘ
 « « 2016 ΔΠΘ
 « « 2022 Πανεπιστημίου Πατρών
 Μετάφραση: Le Corbusier, Une petite maison, εκδ. Libro, Αθήνα 1998
 Δημήτρης Πικιώνης. Δύο διαλέξεις, εκδ. Δομές, Αθήνα 2013
 Ο Μικρόκοσμος του Εσωτερικού χώρου, εκδ. Δομές Αθήνα 2021
 Η πολυκατοικία της Δοξαπατρή, εκδ. Δομές Αθήνα 2022

Γρυλλάκη Σοφία

Απόφοιτος του τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών και μεταπτυχιακή φοιτήτρια του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών "Πολεοδομία-Χωροταξία" του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Τα ενδιαφέροντα μου κινούνται γύρω από τις πολιτισμικές αναπαραστάσεις και τους μετασχηματισμούς του αστικού χώρου καθώς και τους τρόπους με τους οποίους συγκροτούνται οι γνωστικές πειθαρχίες που εστιάζουν στη μελέτη του. Πρόσφατα συμμετείχα στο 1ο Συνέδριο «Συμμετοχικός Σχεδιασμός: Πόλη, περιβάλλον και κλιματική αλλαγή. Εμπειρίες, Προκλήσεις και Δυνατότητες» και στο ερευνητικό πρόγραμμα με τίτλο «Ιστορίες αθηναϊκών πολυκατοικιών-η δομή του οικιστικού αποθέματος και οι επιπτώσεις στην κοινωνική γεωγραφία της πόλης».

Δημόπουλος Γιώργος

Διδάσκων Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Α.Π.Θ. Αρχιτέκτων Μηχανικός Α.Π.Θ. Μεταπτυχιακό, 'Αρχιτεκτονική - Σχεδιασμός του Χώρου', κατεύθυνση 'Σχεδιασμός - Χώρος - Πολιτισμός', Ε.Μ.Π. Διδάκτωρ Μηχανικός Ε.Μ.Π. με θέμα 'Το Μουσείο ως Πολιτιστικό Επιφαινόμενο: Οι Δυνάμεις Μετασχηματισμού του και η Γέννηση των Σύγχρονων Αρχιτεκτονικών Παραδειγμάτων'. Διακρίσεις σε 14 αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς μεταξύ των οποίων τρία πρώτα βραβεία.

Δημόπουλος Ιωάννης

Ο Γιάννης Δημόπουλος είναι ένας ερευνητής, ακτιβιστής και αρχιτέκτονας με έδρα την Αθήνα. Είναι Υποψήφιος Διδάκτορας στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ από όπου αποφοίτησε (2018) και πήρε το μεταπτυχιακό του δίπλωμα στη Γνωσιολογία της Αρχιτεκτονικής (2020). Η διατριβή του με τίτλο “Αντικειμενολογία”, διερευνά τη φιλοσοφία του σχεδιασμού στην υπερνεωτερικότητα και ενδεχόμενες ριζοσπαστικές εναλλακτικές στις τρέχουσες σχεδιαστικές μεθοδολογίες μέσω της έννοιας του αντικειμένου. Είναι προπτυχιακός φοιτητής στο Γ' Εργαστήριο Γλυπτικής της ΑΣΚΤ. Ερευνητικά ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν την υπερνεωτερικότητα, τον ουτοπικό σχεδιασμό, τις τομές τεχνολογίας-τέχνης. Διδάσκει επικουρικά στο ΕΜΠ και εργάζεται ως αρχιτέκτονας. Έχει δημοσιεύσει άρθρα και δοκίμια θεωρίας και μια ποιητική συλλογή.

Θεοδωροπούλου Ντόρα

Η Ντόρα Θεοδωροπούλου είναι Αρχιτέκτων, Διδάκτωρ της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ. Έχει συνεργαστεί με αρχιτεκτονικά γραφεία στην Αθήνα και τη Ρώμη σε ιδιωτικά και δημόσια έργα και έχει λάβει μέρος, κερδίζοντας διακρίσεις, σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Έχει εργαστεί στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο ως βοηθός στα μαθήματα Σύνθεσης, Ιστορίας και Θεωρίας της Αρχιτεκτονικής και έχει συμμετοχή σε συνέδρια καθώς και δημοσιεύσεις. Έχει επιμεληθεί εκθέσεις σε συνεργασία με την εικαστικό Ελίνα Θεοδωροπούλου. Το 2018 εξέδωσε το βιβλίο της ΦΙΞΙΧ 120+ ΧΡΟΝΙΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ, Τάκης Χ.Ζενέτος- Μαργαρίτης Χ. Αποστολίδης από τις εκδόσεις Επίκεντρο και το 2020 το βιβλίο ΦΙΞΙΧ 120+ YEARS OF ARCHITECTURE, Takis Zenetos-Margaritis Apostolidis a Turning Point in the History of the Fix Building.

Κεχράκου Αναστασία - Άννα

Η Αναστασία-Άννα Κεχράκου γεννήθηκε στα Χανιά Κρήτης το 1994. Το 2020 ολοκληρώνει τις προπτυχιακές της σπουδές στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ και ξεκινάει το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών ΔΠΜΣ «Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του Χώρου» στην κατεύθυνση Α: Σχεδιασμός – Χώρος – Πολιτισμός, επίσης στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, εστιάζοντας στην ιστορία των αναπαραστάσεων της Ακρόπολης. Ως μεταπτυχιακή σπουδαστρια παρέχει επικουρικό διδακτικό έργο στα μαθήματα Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων της ίδιας σχολής. Παράλληλα με τις σπουδές της εργάζεται ως αρχιτέκτονας, συνεργαζόμενη με αρχιτεκτονικά γραφεία στην Αθήνα, σε έργα που απαιτούν ενασχόληση με όλες τις κλίμακες του σχεδιασμού, όπως και επίβλεψη κατασκευής του παραγόμενου αποτελέσματος.

Κιούρτη Μυρτώ

Η Μυρτώ Κιούρτη έχει σπουδάσει αρχιτεκτονική στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Έχει κάνει ένα μεταπτυχιακό στον προωθημένο αρχιτεκτονικό σχεδιασμό στο Columbia University της Νέας Υόρκης με υποτροφία Fulbright. Έχει εκπονήσει διδακτορικό στην Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ, με υποτροφία Ωνασείου, και επιβλέποντας τους Δημήτρη Φιλιππίδη, Παναγιώτη Τουρνικιώτη και την Ελεωνόρα Σκουτέρη Ελεωνόρα Διδασκάλου, αναπληρώτρια καθηγήτρια κοινωνικής ανθρωπολογίας και λαογραφίας στο ΑΠΘ. Σήμερα κάνει Μετα-Διδακτορική έρευνα στο ΕΜΠ συνδέοντας την αρχιτεκτονική με τις κοινωνικές επιστήμες και την ψυχανάλυση. Έχει διδάξει 9 χρόνια στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Πατρών και 7 χρόνια στο Μεταπτυχιακό της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ. Έχει επίσης διδάξει στο Μεταπτυχιακό του τμήματος Αρχιτεκτόνων Θεσσαλίας, και στο Μεταπτυχιακό του Τμή-

ματος Πολιτικής Επιστήμης και Κοινωνιολογίας του ΕΚΠΑ. Από το 2002 διατηρεί αρχιτεκτονικό γραφείο με έδρα στην Αθήνα. Έχει εκπονήσει 70 μελέτες πολυκατοικιών, μονοκατοικιών και καταστημάτων εκ των οποίων έχουν κατασκευαστεί οι 45. Παράλληλα με την κατασκευή γράφει και δημοσιεύει πρωτότυπη έρευνα για την αρχιτεκτονική σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά υψηλού κύρους όπως το Architectural Research Quarterly του Cambridge University Press και το Journal of Architectural and Planning Research. Συνολικά έχει 92 δημοσιεύσεις έργου και έρευνας σε περιοδικά και βιβλία αρχιτεκτονικής. Το έργο της έχει βραβευτεί σε διαγωνισμούς (1ο βραβείο Πανελλήνιου Διαγωνισμού, Βραβείο καλύτερης ουτοπικής πρότασης στον Πανευρωπαϊκό Διαγωνισμό Re-think Athens), και έχει διακριθεί στο EIA, στη Biennale Νέων Ελλήνων Αρχιτεκτόνων, στις ΔΟΜΕΣ κλπ. Η δουλειά της έχει παρουσιαστεί στα London School of Economics, Paris-Sorbonne, Milan School of Architecture, Μουσείο Μπενάκη, Ίδρυμα Κακογιάννη κ.α. Με το έργο και την έρευνά της έχει συχνή παρουσία στα ΜΜΕ (Καθημερινή, Το Βήμα, Τα Νέα, Lifo, Athens Voice, τηλεόραση της ΕΡΤ, STAR TV κ.α.).

Κούρτη Παρασκευή

Η Παρασκευή Κούρτη είναι αρχιτέκτονας μηχανικός, κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου και διδακτορικού διπλώματος από τον Τομέα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Εργάζεται στο δημόσιο τομέα όπου απασχολήθηκε αρχικά στον σχεδιασμό και την εφαρμογή χρηματοδοτούμενων έργων και προγραμμάτων και πιο πρόσφατα με τις αρμοδιότητες πολεοδομικού σχεδιασμού του επιπέδου της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Μακεδονίας Θράκης. Τα παράλληλα ερευνητικά της ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν τα θέματα των αστικών πολιτικών και των πολιτικών αστικής ανάπτυξης.

Κρητικός Χρήστος-Γεώργιος

Ο Χρήστος-Γεώργιος Κρητικός είναι υποψήφιος διδάκτορας στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ. Μετά από τις προπτυχιακές του σπουδές στην ίδια σχολή, ολοκλήρωσε το “Master of Arts: Architectural History” της Bartlett School of Architecture (UCL) και το ΔΠΜΣ “Αρχιτεκτονική - Σχεδιασμός του χώρου”, στην κατεύθυνση Α΄ : Σχεδιασμός - Χώρος - Πολιτισμός στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών (ΕΜΠ), εστιάζοντας στη θεωρία και την ιστοριογραφία συστημάτων διατήρησης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Από το 2018 εκπονεί διδακτορική διατριβή με τίτλο “Το Νεώτερο Ακίνητο Μνημείο στην Αθήνα μετά το 1974: προς μία μεθοδολογία προσέγγισης του διατηρητέου κτίσματος σε σύγχρονα αστικά πλαίσια”, παρέχει επικουρικό διδακτικό έργο στα μαθήματα Ιστορίας και Θεωρίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ και εργάζεται ως ερευνητικός συνεργάτης σε ερευνητικά προγράμματα στον τομέα Ιστορίας και Θεωρίας της Αρχιτεκτονικής και διερεύνησης του Αστικού Περιβάλλοντος.

Κωλέτσας Ευάγγελος

Αρχιτέκτων Πολυτεχνείου Κρήτης, μεταπτυχιακός φοιτητής. Γεννήθηκε στην Αθήνα και σπούδασε Αρχιτεκτονική στο Πολυτεχνείο Κρήτης όπου τώρα ολοκληρώνει το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Προστασία, αποκατάσταση και ανάδειξη ιστορικών κτηρίων και συνόλων». Συμμετείχε με πρωτότυπη ανακοίνωση στο συνέδριο του ελληνικού DOCOMOMO 2021. Μέλος ομάδας εργασίας που εκπονεί ερευνητικά προγράμματα στο Εργαστήριο Τεκμηρίωσης και Αποκατάστασης Ιστορικών Κτηρίων και συνόλων της Αρχιτεκτονικής Σχολής του Πολυτεχνείου Κρήτης. Το ε-

ρευνητικό του ενδιαφέρον εστιάζεται σε θέματα Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής και Πόλης.

Κωτσάκη Αμαλία

Καθηγήτρια Σχολής Αρχιτεκτόνων του Πολυτεχνείου Κρήτης.

Γεννήθηκε στην Αθήνα και σπούδασε Αρχιτεκτονική στο ΕΜΠ όπου αναγορεύθηκε διδάκτωρ. Βραβείο της Τάξεως των Γραμμάτων και Καλών Τεχνών (2000) της Ακαδημίας Αθηνών για διακεκριμένο νέο αρχιτέκτονα έως 40 ετών. 12 βραβεία σε Πανελλήνιους και Διεθνείς αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Επιστημονικός υπεύθυνος σειράς ερευνητικών προγραμμάτων στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Επιμελήτρια μεγάλου αριθμού συνεδρίων και εκθέσεων αρχιτεκτονικής.

Πρόεδρος του Κέντρου Αρχιτεκτονικής της Μεσογείου (2014-16). Εκπρόσωπος (2020 - κ. εξ.) του Πολυτεχνείου Κρήτης στο Διεθνές Δίκτυο Πανεπιστημίων UNITWIN-UNESCO. Διευθύντρια του Εργαστηρίου Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής, Πόλης και Πολιτισμού. Συγγραφέας 5 βιβλίων και επιμελήτρια 4 συλλογικών τόμων σε θέματα Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής και Πόλης.

Λάζαρη Μαύρα

Η Μαύρα Λάζαρη είναι αρχιτέκτων μηχανικός (ΕΜΠ, 2007), υποψήφια διδάκτωρ στον τομέα Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού της Αρχιτεκτονικής Σχολής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Ολοκλήρωσε τις μεταπτυχιακές της σπουδές με υποτροφία από την Architectural Association School of Architecture στο Λονδίνο, στην κατεύθυνση Emergent Technologies & Design. Συνέχισε τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα με σπουδές φιλοσοφίας στο διατμηματικό μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Σχεδιασμός-Χώρος-Πολιτισμός» του ΕΜΠ. Στην παρούσα φάση η έρευνά της σχετίζεται με την έννοια της πολυγλωσσίας στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό σε συνδυασμό με τις οντολογίες του Σημασιολογικού Ιστού. Έχει συνεργαστεί με αρχιτεκτονικά γραφεία και έχει συμμετάσχει σε μια σειρά από συνέδρια, εκθέσεις και εργαστήρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Λεοντιάδου Στέφανι

Η Στέφανι Λεοντιάδου δίνει ερευνητική έμφαση στις αντιληπτικές παραμέτρους και στη σημειολογία του αστικού δημοσίου χώρου. Ολοκλήρωσε τη διατριβή της στην Πολυτεχνική Σχολή του Μιλάνου με διεθνή υποτροφία, με θέμα τη μεθοδολογία σύνταξης της αρχιτεκτονικής ανοιχτών δημοσίων χώρων. Έκτοτε υπήρξε επιστημονική συνεργάτης με το Eurpolis Lombardia για την αναθεώρηση της λειτουργικής εφαρμογής του Περιφερειακού Σχεδίου Τοπίου της Λομβαρδίας, με το Ερευνητικό Κέντρο ΑΘΗΝΑ στην αστική διαχείριση αρχιτεκτονικής ολοκληρωτικών καθεστώτων του 20ού αιώνα (ATRIUM), και με το Κέντρο Ευρωπαϊκών και Μεσογειακών Σπουδών στο NYU της Νέας Υόρκης. Είναι Ακαδημαϊκή Υπότροφος στο τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΑΠΘ στο επιστημονικό πεδίο Πολεοδομικός-Αστικός Σχεδιασμός και Τοπίο. Παράλληλα είναι και εικαστικός.

Μπαμπάλου - Νου- κάκη Μπούκη

Ξεκίνησε τις σπουδές της στο ΑΠΘ και στη συνέχεια στο ΕΜΠ, από όπου αποφοίτησε από τη Σχολή Αρχιτεκτόνων το 1970. Την ίδια χρονιά ιδρύει ιδιωτικό γραφείο με τον αρχιτέκτονα Αντώνη Νουκάκη, ενώ παράλληλα διδάσκει Αρχιτεκτονική Σύνθεση και Αστικό Σχεδιασμό στη Σχολή Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ. Δίδαξε επίσης στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών του Ε.Μ.Π. «Σχεδιασμός-Χώρος-Πολιτισμός» (1999-

2001) και στο νεοϊδρυθέν Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Πολυτεχνείου Κρήτης (2004-2005). Έχει δημοσιεύσει το βιβλίο: 8+1 κείμενα για την αρχιτεκτονική και την πόλη. Αθήνα, 2020, Εκδόσεις DOMa.

Μπολωνάκη Στέλλα Η Στυλιανή (Στέλλα) Μπολωνάκη είναι εικαστικός καλλιτέχνης και μεταδιδακτορική ερευνήτρια στη Σχολή Αρχιτεκτονικής του ΕΜΠ. Ζει και εργάζεται στην Αθήνα. Η πρακτική της εστιάζει στις εγκαταστάσεις, τη φωτογραφία και το βίντεο, έχοντας συμμετάσχει σε αριθμό εκθέσεων στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Παράλληλα έχει συμμετάσχει σε συνέδρια και έχει δημοσιεύσει ένα αριθμό άρθρων με αποκλειστικό θέμα τη δημόσια τέχνη. Είναι απόφοιτος της Σχολής Καλών Τεχνών στην Αθήνα (ΑΣΚΤ), με μεταπτυχιακές σπουδές στην Τέχνη στην Αρχιτεκτονική στο Πανεπιστήμιο του Ανατολικού Λονδίνου(UEL). Η διδακτορική της διατριβή έχει κατατεθεί στη Σχολή Αρχιτεκτονικής του ΕΜΠ.

Μπούκουρας Ευστάθιος Ο Μπούκουρας Ευστάθιος είναι Διπλωματούχος Αρχιτέκτονας Μηχανικός, Msc Πολεοδόμος και Υπ. Διδάκτωρ της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στον πολεοδομικό σχεδιασμό, καθώς και την αστική, οικονομική και ιστορική γεωγραφία.

Μωραΐτης Ιωάννης ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ • Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, Τμήμα Φιλολογίας, Διδακτορική Διατριβή, Νοέμβριος 2020-. Τίτλος διατριβής: Ζητήματα ιδεολογίας στο μεταπολεμικό μυθιστόρημα: μηχανισμοί εξουσίας, ολοκληρωτισμοί και η νέα αφηγηματική πραγματικότητα. • Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών, Τμήμα Ιστορίας και Θεωρίας της Τέχνης, Προπτυχιακές Σπουδές, 2020-. • Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, Τμήμα Φιλολογίας, Μεταπτυχιακό, Μάιος 2020. Διπλωματική εργασία: Μορφές αποδόμησης στο λογοτεχνικό έργο του Θανάση Βαλτινού: Προς έναν ορισμό του ελληνικού μεταμοντέρνου. • Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, Τμήμα Φιλολογίας, Πτυχίο, Κλασικές Σπουδές, Οκτώβριος 2017.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ Μεταπολεμική ελληνική λογοτεχνία Θεωρία Λογοτεχνίας Πολιτισμικές Σπουδές

Νικολοβγένης Ανδρέας Ο Ανδρέας Α. Νικολοβγένης έλαβε το Δίπλωμα Αρχιτέκτονα Μηχανικού από το Πανεπιστήμιο Πατρών (2013) και το Master in Architecture από το Πανεπιστήμιο Harvard (2015) ως υπότροφος «Ανδρέα Μεντζελόπουλου». Είναι Επίκουρος Καθηγητής Αρχιτεκτονικού και Αστικού Σχεδιασμού στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (2021-) όπου διδάσκει από το 2017. Είναι μέλος της διεπιστημονικής συμβουλευτικής επιτροπής του Κέντρου Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Harvard (2021-). Είναι υποψήφιος διδάκτωρ του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Πατρών (2019-) με θέμα το μέλλον της ελληνικής υπαίθρου. Από το 2015 διατηρεί γραφείο στην Αθήνα, το έργο του οποίου έχει βραβευθεί σε διαγωνισμούς και έχει δημοσιευθεί.

Νουκάκης Αντώνης Φοίτησε στη Σχολή Γραφικών Τεχνών Αθηναϊκού .Τεχνολογικού .Ιστιτούτου,1959-1962, και στη Σχολή Αρχιτεκτόνων, 1964-1970 Δραστηριοποιείται ως αρχιτέκτονας

ελεύθερος επαγγελματίας. Έχει εργαστεί σε επιστημονικές επιτροπές του ΣΑΔΑΣ και έχει συμμετάσχει ως κριτής σε σημαντικούς αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Από κοινού με την Μπούκη Μπαμπάλου-Νουκάκη διατηρούν από το 1970 γραφείο με την επωνυμία «Αντώνης Νουκάκης και συνεργάτες», όπου δραστηριοποιούνται σε μελέτες ιδιωτικών και δημοσίων έργων με έμφαση στους δημόσιους υπαίθριους χώρους και τα πανεπιστημιακά κτίρια και ιδιαίτερα τις βιβλιοθήκες. Έχουν διακριθεί σε 30 Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς Πανελλήνιους και Διεθνείς, τέσσερις για υλοποιημένα έργα και τρεις διεθνείς. Η Βιβλιοθήκη Φιλοσοφικής ΕΚΠΑ, (2008-2018), προκρίθηκε για το Βραβείο Mies van der Rohe 2022. Υπήρξαν μέλη του Εργαστηρίου 66 (1972-1986).

Παναγιωτόπουλος Παναγής

Ο Παναγής Παναγιωτόπουλος είναι αναπληρωτής καθηγητής κοινωνιολογίας στο ΤΠΕΔΔ του ΕΚΠΑ. Διευθυντής του Τομέα Κοινωνικής θεωρίας και κοινωνιολογίας και του ΠΜΣ Πολιτική Επιστήμη και Κοινωνιολογία. Σπούδασε Πολιτική Επιστήμη, Κοινωνιολογία και Φιλοσοφία στην Αθήνα και στο Παρίσι. Δίδαξε στο ΑΠΘ και το ΕΑΠ και από το 2006 στο ΕΚΠΑ. Έχει γράψει μονογραφίες, επιστημονικά έργα και έχει επιμεληθεί συλλογικούς τόμους στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Η τωρινή του ερευνητική του προτεραιότητα αφορά μια ιστορική κοινωνιολογία της διατροφής στην Ελλάδα από τον μεσοπόλεμο μέχρι σήμερα.

Πούλιος Δημήτρης

Ο Δημήτρης Πούλιος γεννήθηκε το 1984 στο Βόλο. Σπούδασε Αρχιτεκτονική στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας στο Βόλο, από όπου αποφοίτησε το 2010 και Αστικό Σχεδιασμό στο Πανεπιστήμιο του Cardiff (UK) με υποτροφία από το Ίδρυμα Μποδοσάκη. Τα επιστημονικά του ενδιαφέροντα βρίσκονται στο πεδίο της Πολεοδομίας, των Χωρικών Πολιτικών και του Συμμετοχικού Σχεδιασμού. Το 2021 θα ολοκληρώσει το Διδακτορικό του στο πεδίο της Πολεοδομίας από το ΕΜΠ, ως υπότροφος του ιδρύματος Ωνάση. Έχει διακριθεί σε αρχιτεκτονικούς και πολεοδομικούς διαγωνισμούς και έχει εμπειρία ως Πολεοδόμος σε έργα στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Από τον Σεπτέμβριο του 2022 διδάσκει ως εξωτερικός διδάσκων στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Πρέντου Πολίνα

MSc Αρχιτέκτων-Πολεοδόμος ΕΜΠ, ΥΣ της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχ ΕΜΠ με θέμα τις έμφυλες προσεγγίσεις των κινημάτων πόλης στην Αθήνα. Ερευνήτρια του Εργαστηρίου Αστικού Περιβάλλοντος ΕΜΠ. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα συνδυάζουν τις έμφυλες προσεγγίσεις στον σχεδιασμό και τη λειτουργία του δημόσιου χώρου με τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις των μεγάλων έργων στον αστικό χώρο.

Πρίγκου Σταματία

Η Σταματία Πρίγκου είναι Υποψήφια διδάκτωρ του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης της Πολυτεχνικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, (προτεινόμενος τίτλος διατριβής: Παρεμβάσεις σε Ιστορικά Κέντρα Πόλεων: Σύγχρονες Προκλήσεις και Πρακτικές) με μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Πολεοδομία-Χωροταξία» (2018) του ίδιου τμήματος, αρχιτέκτονας μηχανικός ΑΠΘ (2016). Έχει συμμετάσχει σε πληθώρα εργαστηρίων σχεδιασμού στην Ελλάδα και στην Ευρώπη καθώς και με ανακοινώσεις σε επιστημονικά συνέδρια την τελευταία πενταετία. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζονται στη διαχείριση παρεμβάσεων στην αστική κλίμακα και στο δημόσιο χώρο, στο ιστορικό αστι-

κό τοπίο και στο πολιτιστικό τοπίο. Η διδακτορική της διατριβή υποστηρίζεται από το Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας (ΕΛΙΔΕΚ) στο πλαίσιο της Δράσης «Υποτροφίες ΕΛΙΔΕΚ Υποψηφίων Διδακτόρων» (Αριθμός Υποτροφίας: 65)

Στενού Μυρτώ

Η Στενού Μυρτώ είναι υποψήφια διδάκτορας στην Αρχιτεκτονική Σχολή του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, απόφοιτος του διατμηματικού μεταπτυχιακού προγράμματος «Σχεδιασμός-Χώρος-Πολιτισμός» του ΕΜΠ καθώς και ακαδημαϊκή υπότροφος δημόσιων και ιδιωτικών ιδρυμάτων. Ασκεί επικουρικό έργο ως βοηθός καθηγήτη στην Αρχιτεκτονική Σύνθεση ενώ ταυτόχρονα, έχει εκδώσει επιστημονικά άρθρα σε διεθνή και ελληνικά περιοδικά. Τέλος, διαθέτει πολυετή εμπειρία εργαζόμενη ως αρχιτέκτονας στην Αθήνα και τη Λωζάννη της Ελβετίας.

Τασσοπούλου Μαρία

Αρχιτέκτων Μηχανικός (2014, Πανεπιστήμιο Πατρών), ΜΔΕ Αρχιτεκτονική-Σχεδιασμός του Χώρου (2016, ΕΜΠ), Διδάκτωρ Μηχανικός (2020, ΕΜΠ-Υπότροφος ΙΚΥ). Μεταδιδακτορική ερευνήτρια (2021/22, ΕΜΠ). Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα αφορούν στην ιστορία της αρχιτεκτονικής και της πόλης του 20ού αιώνα, στις αστικές πολιτικές και στις πρακτικές διαχείρισης της σύγχρονης αστικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

Τουρνικιώτης Παναγιώτης

Ο Παναγιώτης Τουρνικιώτης δίδαξε θεωρία της αρχιτεκτονικής στο ΕΜΠ για περισσότερα από 30 χρόνια. Η έρευνά του εστιάζει στην κριτική θεωρία και ιστορία και τον τρόπο με τον οποίο η κατανόηση του παρελθόντος συνεισφέρει στη διεπιστημονική συγκρότηση στρατηγικών σχεδιασμού στην αρχιτεκτονική και την πολεοδομία. Έχει δημοσιεύσει βιβλία, έχει επιμεληθεί εκδηλώσεις και έχει συντονίσει ερευνητικά προγράμματα. Το πιο πρόσφατο ενδιαφέρον του είναι στραμμένο στη διαμόρφωση της νεωτερικότητας και τον επαναπροσδιορισμό του κέντρου στη μητροπολιτική Αθήνα.

Τριάντης Λουκάς

Ο Λουκάς Τριάντης είναι επίκουρος καθηγητής στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΑΠΘ με γνωστικό αντικείμενο Πολεοδομικός και Αστικός Σχεδιασμός και Διαδικασίες Παραγωγής του Χώρου. Έχει εργαστεί ως αρχιτέκτονας-πολεοδόμος στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα, ως ερευνητής σε προγράμματα του Εργαστηρίου Αστικού Περιβάλλοντος ΕΜΠ και ως συντονιστής του Athens Urban Age Task Force του LSE Cities-Urban Age. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζουν στις θεωρίες και τις πρακτικές του σχεδιασμού του χώρου, από τον αστικό και τον πολεοδομικό ως το μητροπολιτικό σχεδιασμό, στη χωρική διακυβέρνηση και τη χωρική ανάπτυξη, καθώς και στις σύγχρονες μεθοδολογίες και τα εργαλεία του σχεδιασμού.

Τσιαμπάος Κώστας

Ο Κώστας Τσιαμπάος είναι αναπληρωτής καθηγητής στο Ε.Μ.Π. όπου διδάσκει ιστορία και θεωρία της αρχιτεκτονικής. Τα τελευταία του βιβλία είναι το From Doxiadis' Theory to Pikionis' Work: Reflections of Antiquity in Modern Architecture

(Routledge 2018 και 2020) και το Αμφίθυμη νεωτερικότητα: 9+1 κείμενα για τη μοντέρνα αρχιτεκτονική στην Ελλάδα (Επίκεντρο 2017). Το 2019 ήταν Stanley J. Seeger Visiting Research Fellow στο Πανεπιστήμιο Princeton. Αυτή την περίοδο επιμελείται έναν διεθνή συλλογικό τόμο για τα ζώα και την αρχιτεκτονική του 20ού αιώνα.

Τσόλα Ευρυδίκη

Η Ευρυδίκη Τσόλα είναι φοιτήτρια στο 5ο έτος του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης της Πολυτεχνικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Έχει συμμετάσχει ως ερευνήτρια στο έργο με τίτλο «Παροχή υπηρεσιών διερεύνησης δυνατοτήτων αναβάθμισης της περιοχής του Ελασσονίτη ποταμού στην πόλη της Ελασσόνας» με επιστημονικά υπεύθυνο τον κ. Σαμαρά Νικόλαο. Επιπρόσθετα, συμμετείχε στο θερινό σχολείο του ερευνητικού προγράμματος "SoCoN - Social Cohesion in Urban Neighborhoods" καθώς και στο Erasmus+ πρόγραμμα "STROLL - walking the city streets online. Τέλος τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα αφορούν το Χωρικό Σχεδιασμό, την Πολιτιστική Κληρονομιά και το Τουρισμό.

Χαλβατζόγλου Θοδωρής

Ο Θοδωρής Χαλβατζόγλου είναι αρχιτέκτονας μηχανικός Π.Θ. με μεταπτυχιακές σπουδές στην ιστορία και θεωρία της αρχιτεκτονικής στο Ε.Μ.Π. Έχει εργαστεί σε αρχιτεκτονικά γραφεία στην Αθήνα και το Άμστερνταμ και σαν ερευνητής στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Παράλληλα συμμετείχε στην διδασκαλία μαθημάτων σχεδιασμού στο Ε.Μ.Π. Τον απασχολεί η συγκρότηση ενός θεωρητικού πλαισίου έρευνας γύρω από την αρχιτεκτονική πρακτική και τον σχεδιασμό χώρων και συμβάντων, το οποίο εξερευνά τακτικά μέσα από δημοσιεύσεις σε πρακτικά συνεδρίων και περιοδικά.

Χατζή-Ροδοπούλου Θεοδώρα

Η Θεοδώρα Χατζή Ροδοπούλου είναι Αρχιτέκτων Μηχανικός ΕΜΠ, κάτοχος Διδακτορικού διπλώματος από το TU Delft, με μεταπτυχιακές σπουδές στη Συντήρηση, Αποκατάσταση και Επανάχρηση κτιρίων. Η διδακτορική της διατριβή η οποία επικεντρώθηκε στην πρακτική επανάχρησης της ευρωπαϊκής βιομηχανικής κληρονομιάς, τιμήθηκε με το βραβείο Europa Nostra το 2021.

Το παρόν διάστημα εργάζεται ως μεταδιδάκτορας ερευνήτρια στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου σε θέματα τεκμηρίωσης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς με τη χρήση νέων τεχνολογιών και είναι επιστημονική συνεργάτιδα του Εργαστηρίου Αστικού Περιβάλλοντος ΕΜΠ, σε ερευνητικά έργα καταγραφής και επανάχρησης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και σε έργα αστικών αναπλάσεων. Διδάσκει στα μεταπτυχιακά προγράμματα της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ και του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ | ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ & ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Πρόγραμμα Ενίσχυσης Βασικής Έρευνας 2020 _ Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας ΕΜΠ

Το συνέδριο οργανώνεται στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος
«Πόλη Πολιτική Αρχιτεκτονική 1974-2004»